

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**OVIRA MIROVNIH POGAJANJ PRI
PALESTINSKO-IZRAELSKEM KONFLIKTU**

Mitja Pivk

Ljubljana, september 2014

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

DIPLOMSKO DELO

**OVIRA MIROVNIH POGAJANJ PRI PALESTINSKO-IZRAELSKEM
KONFLIKTU**

Kandidat: Mitja Pivk
Številka indeksa: 04041714
Študijski program: Visokošolski strokovni študijski program Uprava prva stopnja

Mentor: red. prof. dr. Bogomil Ferfila

Ljubljana, september 2014

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisan Mitja Pivk, študent Visokošolskega strokovnega študijskega programa Uprava prva stopnja, z vpisno številko 04041714, sem avtor diplomskega dela z naslovom: Ovira mirovnih pogajanj pri palestinsko-izraelskem konfliktu.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem poskrbel, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem pridobil vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisala v predloženem delu;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Ur. list RS, št. 21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo;
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Diplomsko delo je lektorirala: Laura Štorman, univ. dipl. slov.

Ljubljana, september 2014

Podpis avtorja:

POVZETEK

Palestinsko-izraelski konflikt je že več desetletij prisoten konflikt na bližnjem vzhodu. Predstavlja spor dveh ljudstev, ki ne popustljivo vztrajata vsako pri svojih zahtevah. Izraelska stran želi v miru živeti v lastni državi, palestinska stran pa zahteva vrnitev svojega ozemlja, ki so ga odvzeli Judi z ustanovitvijo svoje države, imenovane Izrael.

Svetovna javnost meni, da se razlog za številna neuspešna pogajanja skriva v veri, nacionalizmu in (ali) ozemlju. Pot do umiritve razmer se zdi še dolga, saj sprti strani ne najdeta skupne besede pri mirovnih pogajanjih. Zdi se tudi, da se je od začetka spora med Izraelom in Palestino pri Palestincih pojavila ideja o "pravici do vrnitve", po kateri naj bi imeli pravico pridobiti svoje izgubljeno ozemlje nazaj, kar pa močno ovira mirovna pogajanja.

Ključne besede: Palestinci, Izraelci, konflikt, mirovna pogajanja, pravica do vrnitve, begunci, vera.

SUMMARY

OBSTACLES REGARDING PEACE NEGOTIATIONS IN THE PALESTINIAN-ISRAELI CONFLICT

Palestinian-Israeli conflict has been present on the Middle East for more decades. It represents a conflict between two nations, which persistently insist on their own demands. Israeli side wishes to live peacefully in their country meanwhile Palestinian side demands their land, which has been taken from them by the Jews when establishing their own country named Israel, to be returned to them.

World public has been under the impression that the reason for numerous failed negotiations is hidden in religion, nationalism and (or) territory. Path toward stabilization seems very long because conflicting sides simply cannot find common ground in peace negotiations. It also seems that since the beginning of the conflict between Israeli and Palestinian side, the Palestinians have the idea »the right to return«, by which they would gain their lost territory back. This term is significantly impeding these peace negotiations.

Keywords: Palestinian, Israeli, conflict, peace negotiations, the right to return, refugees, religion.

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA.....	iii
POVZETEK.....	v
SUMMARY.....	vi
KAZALO.....	vii
SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC.....	ix
SEZNAM TUJIH IZRAZOV.....	x
1 UVOD.....	1
2 ZGODOVINA.....	4
2.1 ZGODOVINA PALESTINE.....	4
2.2 ZGODOVINA IZRAELCEV.....	4
3 JUDAIZEM IN ISLAM.....	6
3.1 JUDAIZEM.....	6
3.1.1 PRAZNIKI.....	7
3.2 ISLAM.....	7
3.2.1 STEBRI ISLAMA.....	8
3.2.2 ISLAMSKSE SEKTE.....	9
3.2.2.1 Suniti.....	9
3.2.2.2 Šiiti.....	9
3.2.2.3 Zaidi.....	9
3.2.2.4 Dvanajstniki.....	9
3.2.2.5 Izmaeliti.....	9
3.2.2.6 Shizmatiki.....	10
3.2.2.7 Sufizem.....	10
3.2.3 ŠERIATSKO PRAVO.....	10
4 PRVI STORJENI KORAKI K NASTANKU KONFLIKTA.....	11
4.1 SIONIZEM.....	11
4.2 BALFOURJEVA DEKLARACIJA.....	14
5 NASTANEK KONFLIKTA MED IZRAELOM IN PALESTINO.....	16
5.1 USTANOVITEV IZRAELA.....	18
5.1.1 VOJNA ZA NEODVISNOST.....	19
5.1.2 PALESTINSKO BEGUNSKO VPRAŠANJE.....	21
5.1.3 FATAH IN PLO.....	23
5.2 VOJNA ZA SUEZ LETA 1956.....	24
5.3 ŠESTDNEVNA ARABSKO-IZRAELSKA VOJNA.....	25
5.3.1 POSLEDICE ŠESTDNEVNE VOJNE.....	27
5.3.1.1 Jeruzalem.....	28
5.4 PRVA INTIFADA.....	29
6 MIROVNA POGAJANJA.....	31
6.1 MADRIDSKA KONFERENCA.....	31
6.2 MIROVNI SPORAZUM IZ OSLA (OSLO I) – DEKLARACIJA O NAČELIH.....	31
6.2.1 SPORAZUM O GAZI – JERIHO 1994.....	33
6.3 SPORAZUM OSLO II 1995.....	33
6.4 HEBRONSKI SPORAZUM.....	35
6.5 WYE RIVER MEMORANDUM.....	35
6.6 ŠARM EL ŠEJK MEMORANDUM 1999.....	36
6.7 CAMP DAVID 2000.....	37
6.8 KONFERENCA V TABI.....	39

6.8.1	CLINTONOVI PARAMETRI.....	41
6.8.2	ŽENEVSKA INICIATIVA.....	42
6.9	NAČRT ZA MIR 2003	42
6.9.1	DRUGA INTIFADA ALI AL- AQSA INTIFADA.....	43
6.9.2	KONFLIKT MED HAMASOM IN FATAHOM	44
6.10	KONFERENCA V ANAPOLISU	45
7	ZAKLJUČEK – OVIRA MIROVNIH POGAJANJ.....	47
	LITERATURA IN VIRI	51

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

IDF	Izraelske obrambne sile (ang. Israeli Defence Forces)
OZN	Organizacija združenih narodov
PA	Palestinska izvršilna oblast (ang. Palestinian Authority)
PLO	Palestinska osvobodilna organizacija (ang. Palestine Liberation Organization)
PNA	Znano tudi kot PA, palestinska izvršilna oblast (ang. Palestinian National Authority)

SEZNAM TUJIH IZRAZOV

Fatah	politična (tudi teroristična) stranka Palestine, ki jo je ustanovil Jaser Arafat
Hamas	politična (tudi teroristična) stranka Palestine, ki prevladuje na ozemlju Gaze
Histadrut	sindikalna centrala
Jišuv	izraelski organ, ki je predhodna oblika Kneseta
Kneset	izraelski parlament

1 UVOD

Obrazložitev teme in problema

Spor med Palestino in Izraelom je kot nekakšen sodobni spor med Judi in Muslimani muslimani (oz. Arabci). Kot je že v 1. Mojzesovi knjigi zapisano, naj bi se spor med verama pričel, ko je Abraham, oče Izaka in Izmaela, izbral Izaka za žrtvovanje bogu. Ker je bil Izak izbranec, ki bi dobil vse blagoslove svojega očeta Abrahama, ga je zaradi tega preziral njegov brat Izmael, ki so ga nato tudi poslali proč od svoje družine. Slednje je v njem sprožilo še več jeze proti svojemu bratu. Izak nato ni bil darovan bogu, saj je bog poslal angela, da prepreči žrtvovanje, ker je Abraham s tem pokazal svojo zvestobo bogu in Judi, ki so potomci Izaka, zaradi tega trdijo, da so izbrano ljudstvo. Izmaelu, ki je oče Arabcev, pa naj bi bilo prerokovano, da bo živel v sovraštvu do vseh svojih bratov (1. Mojzesova knjiga 16: 1–16; 21: 1–3; 21: 9; 21: 11–21).

Islam je sovraštvo še povečal, saj Koran vsebuje kontradiktorna navodila Muslimanom glede Judov. V isti sapi piše, naj se Muslimani vedejo do Judov kot do svojih bratov ter nato, da naj napadejo vsakega Juda, ki se ne želi spreobrniti v Islamsko vero. Poleg tega Koran tudi piše, da je bil Izmael izbrani sin Abrahama za žrtvovanje bogu in ne Izak (Koran 37: 107). Vse to pa še bolj pripomore k večjemu sovraštvu med verama.

Palestinsko-izraelski konflikt je že več desetletij pereč problem, ki se je pojavil v poznih štiridesetih letih prejšnjega stoletja z ustanovitvijo Izraela. Pred tem je ozemlje Palestine pripadalo Veliki Britaniji in Palestina je bila njena. Leta 1947 so sprejeli odločitev o razdelitvi ozemlja na dva dela in s tem ustanovitev dveh držav, Izraela in Palestine. Ustanovljena je bila le judovska država Izrael. S tem so tudi odvzeli ozemlje Palestincem, ki so jih prisilili, da se umaknejo v določena območja, ki naj bi bile v njihovi lasti. A skozi leta oz. desetletja je Izrael ta območja vedno bolj krčil in se širil, večinoma pod pretvezo, da ščiti svoje ljudstvo, saj se Palestinci že od samega začetka borijo proti Izraelu, zaradi česar je bilo prelito že veliko krvi (Macqueen, *An introduction to middle east politics*). Zaradi tega je Izrael tudi pričel gradnjo varnostnega zidu na zahodnem bregu, ki nekoliko spominja na varnostni zid na meji med ZDA in Mehiko. Toda bistvena razlika je v tem, da ga Izraelci postavljajo izven uradno priznanih meja (na ozemlju Palestine) ter pod pretvezo, da gradijo zgolj iz varnostnih razlogov. Trenutno gradnja zidu še poteka in bo, ko bo končan, meril v dolžino več kot 700 km.

Pojavilo se je vprašanje, če gradnja zidu ustvarja apartheid ter ovira palestinsko avtonomijo. Ravno iz tega razloga je tudi meddržavno sodišče razsodilo v prid Palestini in ukazalo Izraelu, da ustavi gradnjo zidu ter poruši, kar je že bilo zgrajeno. Izrael tega ne upošteva ter nadaljuje gradnjo, saj vztraja pri trditvi, da ščiti svoje ljudstvo.

Namen in cilj diplomskega dela

Namen diplomske naloge je bil analizirati konflikt med Palestino in Izraelom ter poiskati vzroke za težavna mirovna pogajanja. Kljub temu da je bilo na to temo ponujenih že veliko različnih odgovorov, sem želel tokrat še sam analizirati spor med Izraelom in Palestino ter poiskati vzroke, ki preprečujejo mirovni proces in s tem sebi ter širši javnosti postreči z odgovori. Spor, ki traja že več kot 60 let, ostaja še vedno nerazrešen in, kot kaže, bo tako še nekaj časa. Korenine sodobnega spora segajo v 19. stoletje, ko se je pojavil vzpon Sionizma ter porast Arabskega nacionalizma. Vrhunec je bil dosežen leta 1948, ko se je sprožila vojna med Izraelom ter sosednjimi arabskimi državami, v kateri je kot zmagovalec slavil Izrael. Nato se je spor pomaknil na bolj lokalno raven; k nadaljevanju spora med Izraelom in Palestino, ki traja še danes.

Glavni cilj diplomske naloge je bil ugotoviti, zakaj se tega spora ne da rešiti, kaj zadržuje obe strani pred sklenitvijo kompromisa ter mirovnega sporazuma. Je to vera, nacionalizem ali ozemlje, za katerega obe strani trdita, da pripada njima?

Poleg glavnega cilja sem postavil hipotezo, da **palestinsko prepričanje "pravica do vrnitve" preprečuje mirovna pogajanja**, s katero želim odgovoriti na vprašanje, kaj točno ovira pogajanja.

Vprašanje »ali je vera prepreka, ki onemogoča rešitev spora« je povzročilo že kar nekaj konfliktov. Vemo, da so Judje in Arabci večino časa živeli v medsebojnem miru, a nas dogodki kljub temu napeljujejo na misel, da je problem vera.

Seveda v večini konfliktov največjo krivdo nosijo politika ter zasebni interesi politikov, ki želijo iz vsakega kriznega žarišča iztržiti čim večji ekonomski učinek zase. Kot je zapisano že v knjigi Sionizem in Izrael, so prvi priseljeni Judi v Palestini živeli v mirnem in prijaznem okolju. Ni prihajalo do sporov med obema stranema, saj so ljudje bili pripravljene živeti skupaj. Mir je trajal, vse dokler se ni pričela vmešavati sionistična politika, ki se je borila za ustanovitev judovske države. To pa je pričelo deliti prebivalce na Jude ter Palestince (Ferfila, Sionizem in Izrael). Pri tem postavljam vprašanje: »Ali je večja prepreka vera ali politika, ki jo vodita obe strani?«

Vedno ko se pričnejo mirovni pogovori za umiritev razmer ter iskanje rešitev za ureditev statusa Palestine, se vedno končajo neuspešno. Kot je že Yasser Arafat povedal »Palestina je cement, ki drži arabski svet skupaj ali pa eksploziv, ki ga razdeli narazen« (Wikiquote, 2013).

Ko je Izrael okupiral Palestino, so vse arabske države stopile skupaj ter jo podprle. A jih je Palestina, oziroma njen vodja Yasser Arafat, tudi razdelil, ko je podpiral politiko Sadama Husseina ter prejemal finančno pomoč Kuwaita v času, ko je Irak »pritiskal« na Kuwait. S tem se je Kuwait distanciral od Palestine ter prekinil finančno pomoč.

Leta 1949 sta državi Jordanija in Izrael podpisali sporazum o razdelitvi Jeruzalema na vzhod in zahod. Zahodni del je pripadal Izraelu, ki ga je nato proglasil za glavno mesto Izraela ter vzhodni del, ki je postal last Jordanije. A v šestdnevni vojni je Izrael zavzel vzhodni del ter razglasil, da je celotni Jeruzalem glavno mesto Izraela. Novembra istega leta so Združeni Narodi sprejeli resolucijo 242, kjer piše, da mora Izrael vso okupirano območje iz nedavnega konflikta vrniti Jordaniji, da omogoči nadaljnja mirovna pogajanja. Kneset, izraelski parlament, pa je leta 1980 sprejel Zakon o Jeruzalemu, kjer piše, da je Jeruzalem kot celoten in združen, glavno mesto Izraela (Basic Law, 2014), kar pa je resolucija ZN 478 označila kot ničen in neveljaven zakon. »Kdo ima v tem primeru prav?« Navsezadnje je Izrael med vojno zavzel omenjeno območje in si tako povečal teritorij. Pri tem vprašanju sem raziskal vzroke, ki so sprožili vojno ter, kdo dejansko ima v tem primeru prav. »Bi moral Izrael vrniti vzhodni Jeruzalem Jordaniji oz. Palestini?« Saj je tudi Palestina označila vzhodni Jeruzalem za glavno mesto Palestine, kljub temu da ga nimajo več v svoji lasti.

Hipoteze

Hipoteza 1: Palestinsko prepričanje "pravica do vrnitve" preprečuje mirovna pogajanja

Hipoteza se nanaša na splošno prepričanje Palestinecev, da imajo pravico pridobiti nazaj v last vso izgubljeno oziroma s strani Izraela odtujeno ozemlje. Ideja se je razvila skozi desetletja stalnega konflikta z Izraelom ter se je že vcepila v narodno zavest vseh Palestinecev.

Metodologija dela

Metoda raziskovanja je bila predvsem preučitev, analiza in ustrezna interpretacija sekundarnih virov kot so knjige, e-članki, članki časopisov, raznih revij, znanstvenih revij ter člankov s spleta.

S tem pristopom sem preučil zgodovino obeh narodov, njuni veroizpovedi, prve storjene korake k pričetku konflikta, sam konflikt ter dogajanje na tem območju vse do danes. Večinoma sem si pomagal s tujo strokovno literaturo in članki. Pri empiričnem delu sem analiziral zgodovinsko ter ostalo strokovno literaturo, ki se nanaša na dotični problem, jo ustrezno interpretiral ter jo umestil v samo diplomsko delo.

2 ZGODOVINA

2.1 ZGODOVINA PALESTINE

Palestina je geografska regija v zahodni Aziji, ki se nahaja med sredozemskim morjem in Jordansko reko. Ime Palestina so prvič uporabili stari Grki in skozi zgodovino so različne etične skupine tej pokrajini dajale različna imena, kot naprimer: Sirska Palaestina, Bizantinska Palaestina Prima, dežela Izraela, sveta dežela, južni Levant, Cisjordanija, itd. Palestina ima svete kraje za kristjane, muslimane in jude. v tretjem tisočletju pred našim štetjem so se na ozemlje Palestine priselili semitski Amoriti in Kanaanci, za njimi pa še Filistejci in Izraelci. Kasneje so prišli Babilonci, ki so jo nato zavzeli in jo priključili Perzijskemu cesarstvu, leta 332 jo je nato zavzel Aleksander Veliki. Le nekaj let pozneje, leta 320, je prišla pod oblast Ptolemajcev ter nato 198 pod oblast Selevkide. Rimski imperij si je priključil Palestino leta 64 pr. n. št. pod vodstvom Pompeja. Od leta 395 n. št. je Palestino po razpadu Rimskega imperija na vzhod in zahod prevzelo Bizantinsko cesarstvo. Leta 642 se je priključila Arabcem, kjer so se nato od 11. do 13. stoletja vrstile križarske vojne. V letih od 1517 do 1918 je Palestina spadala pod Osmansko cesarstvo, ki je leta 1918 izgubilo v prvi svetovni vojni in je nato razpadlo. Od razpada Osmanskega cesarstva oziroma natančneje od 1920 pa vse do 1948 je Palestina spadala pod Britansko mandatno območje, kjer se je leta 1948 osamosvojil Izrael in tako sprva deloma prevzel Palestino in se kasneje razširil čez večino pokrajine Palestine.

2.2 ZGODOVINA IZRAELCEV

Izraelci ali Izraeliti so nastali iz zveze 12 semitskih rodov, ki so se združili zaradi čaščenja Jahve (hebrejsko za 'Jaz sem, ki sem', ime, s katerim se predstavlja njihovo božanstvo oz. bog). Prva omemba obstoja Izraelcev izhaja iz leta 1220 pr. n. št., ko jih je prvič omenil faraon Merenptah. Prvotno so bili Izraelci pastirsko ljudstvo, ki je počasi prodiralo na ozemlje Palestine, takrat že poseljene s Kanaanci. S Savlom, prvim izraelskim kraljem, se je pričela doba izraelskega kraljestva. Za njim je prišel na prestol kralj David okrog leta 1000 pr. n. št. Ta je pod svojo oblast združil vso Palestino, osvojil še kanaanski Jeruzalem, ki ga je proglasil za glavno mesto svojega kraljestva in premagal Filistejce, ki so veljali za pomorsko ljudstvo, saj so živeli ob morju in se pretežno ukvarjali z pomorstvom. Po smrti kralja Davida ga je na prestolu zamenjal njegov sin Salomon. Še danes velja za najslavnejšega in najmogočnejšega judovskega kralja. Vladal je od leta 970 do 931 pr. n. št. Njegovo vodenje je bilo znano po vojaški strogost, s katero je obdržal svoje posesti ter organiziral učinkovito upravo, saj je svoje kraljestvo razdelil na 12 administrativnih enot. V času njegovega vladanja je judovska država imela največji obseg. V Jeruzalemu je naročil gradnje mestnega obzidja, kraljeve palače ter templja, ki je bil pozneje in je še danes znan kot Salomonov tempelj (prvič je bil uničen leta 586 pr. n. št. ter drugič in tudi zadnjič, saj ga potem niso več obnovili, leta 70 n. št.). Po Salomonovi smrti je leta 926 pr. n. št. kraljestvo razpadlo na dva dela in sicer Izrael na severu z

glavnim mestom Samarijo ter Judo na jugu z glavnim mestom Jeruzalemom. V naslednjih stoletjih se je izmenjalo več tujih vladarjev, ki so zavzeli pokrajino Palestino. Tako so leta 720 pr. n. št. Izrael zavzeli Asirci in prebivalstvo razselili po Mediji in Mezopotamiji. Judejo so leta 586 pr. n. št. zavzeli Babilonci (takrat so tudi zavzeli mesto Jeruzalem in porušili Salomonov Tempelj). Babilonski kralj Nebukadnezar je odvedel izraelsko ljudstvo v ujetništvo v Babilon. Domov so se smeli vrniti šele, ko je perzijski kralj Kir II. Veliki uničil Babilonce in osvobodil Izraelce. Od te dobe dalje se Izraelci imenujejo Judje.

V letih, ko so spadali pod Rimski imperij (od leta 64 pr. n. št. naprej), so se Judje večkrat uprli Rimljanom. največji upori, imenovani judovsko-rimske vojne, so se dogajali med letoma 66 in 135. V teh vojnah so Rimljani porušili drugi Salomonov tempelj. Po vojnah je cesar Hadrian preimenoval provinco v Judejo, ki se je tako imenovala, dokler so Rimljani zavzeli deželo in jo preimenovali v Sirija Palaestina. Ime Palaestina jim je dal po ljudstvu Filistejcih, ki so včasih živeli na ozemlju Palestine, natančneje ob morju na južnem delu današnje Palestine. Po teh ukrepih je večino judovskega prebivalstva razselil po celotnem rimskem imperiju, saj je s tem želel preprečiti ponovno povezovanje Judov v večje skupine in s tem preprečiti njihove ponovne upore. Moramo namreč vedeti, da je bilo v tistih časih na ozemlju Palestine večinsko prebivalstvo judovskega porekla. Po tem ko jih je razselil, so to vrzel zapolnili arabski nomadi, ki so kasneje postali znani kot Palestinci in so naslednjih 19 stoletij (vse do leta 1920, ko je bil ustanovljen britanski mandat nad Palestino) živeli na ozemlju Palestine (Leksikon Sova, 2006).

3 JUDAIZEM IN ISLAM

3.1 JUDAIZEM

Judovska vera se je pojavila približno 4000 let nazaj, v času, ko so na bližnjem vzhodu živeli Hebrejci. Abraham je imel ženo Saro in oba sta bila že stara in brez otrok. Predstavil je osrednjo idejo Judaizma in sicer, da obstaja le en bog. Ta jima »je povedal«, da bodo njuni potomci nekega dne živeli v svoji deželi, ki bo tudi obljubljeni dežela (Judaism, 2014). Kar je bog Abrahamu obljubil, se je uresničilo šele, ko je Mojzes dvanajst Jakobovih sinov okoli leta 1300 pr. n. št. popeljal iz Egipta čez puščavo in jih v 40 let trajajočem potovanju popeljal do obljubljenega dežele Kanaan, ki jo je Jozueta zavzel po Mojzesovi smrti (Guinness, 2001, str. 472).

»Družina Abrama se iz Ura na Kaldejskem preseli v Haran na zahodnem obrobju Mezopotamije. Od tam z ženo Sarajo in nečakom Lotom Abra nadaljuje pot v Kanaan, kjer pride do zaveze z Bogom. Saraja in Abram postaneta Abraham in Sara. Hebrejec Abraham nadaljuje pot v Egipt, vendar se vrne v južni Kanaan v okolico Hebrona, kjer sta s Saro tudi pokopana.

S Saro se Abrahamu rodi sin Izak, z njeno egipčansko služkinjo Agaro pa Izmael, ki postane praoče arabcev. Izaku rodi Rebeka dva sinova, Ezava in Jakoba. Ezav je osnoval narod Edomcev, medtem ko je imel Jakob, ki se je uspešno boril z angelom in si tako pridobil ime Izrael, z dvema ženama Leo in Rahelo in dvema služkinjama dvanajst sinov. Lei so se rodili Ruben, Simeon, Levi, Juda, Isahar, Zabulon in Dina, njeni služkinji Zilpi sta se rodila Gad in Aser, Raheli sta se rodila Jožef in Benjamin, njeni služkinji Bali pa Dan in Neftali. Teh dvanajst sinov je osnovalo dvanajst Izraelovih plemen.

Čez nekaj let, ko je v deželi Kanaan vladala suša, so se Jakobovi sinovi napotili v Egipt po žito. Na faraonovem dvoru, kamor so prispeli, pa jih je prepoznal njihov dolgo izgubljeni brat Jožef, ki so ga njegovi bratje prodali v suženjstvo in je medtem postal že visok minister na dvoru. Ta jih je povabil v Egipt, kjer so se v pokrajini Gošen tudi naselili.

Jakobovi potomci so v Egiptu ostali deset generacij in postali številna skupnost, ki pa so jo faraoni zaslužnili in zaposlili pri gradnji faraonovih mest Ramses in Piton. Tej usodi se je uprl Mojzes, ki je bil hebrejski deček, vzgojen na faraonovem dvoru in je moral zaradi uboja Egipčana faraonovi kazni ubežati v Sinajsko puščavo v deželo Midjancev. Tam je nekega dne izkusil vizijo ognjenega grma, kjer se mu je predstavil bog Abrahama, izaka in Jakoba ter mu zaukazal odrešiti njegove brate iz egiptovskega suženjstva.

Mojzes je s potomci vseh dvanajstih plemen zapustil Egipt in odšel v smer obljubljenega dežele. Na tej poti so prišli do gore Sinaj, kjer je Mojzes prejel od boga deset božjih zapovedi in judovsko Sveto pismo. Mojzes je pod Božjim vodstvom z ljudstvom taval po

puščavi štirideset let, Izraeliti pa so Kanaan osvojili šele po Mojzesovi smrti pod vodstvom Jozueta (v: Jelinčič, 2009, str. 13–14).

Zgodba iz Biblije pravi, da je Bog želel testirati Abrahamovo vdanost, zato mu je ukazal, naj žrtvuje svojega sina Izaka. Abraham je odpeljal Izaka na deželo Morija, ga zvezal in v trenutku, ko ga je želel ubiti, se je prikazal angel, ki ga je poslal bog in ustavil žrtvovanje. S tem je Abraham dokazal popolno vdanost, da bi storil, karkoli bi bog ukazal.

Judje verjamejo v boga, ki ga imenujejo Jahve. Zavezani so k izpolnjevanju desetih božjih zapovedi, ki dajejo napotke za življenje. Prve tri govorijo o odnosu, ki naj bi ga imeli do boga. Zadnjih sedem pa govori o morali in pravilih obnašanja in življenja nasploh. V skoraj vseh današnjih zakonikih najdemo prvine zadnjih sedmih zapovedih. judovska Biblija, ki jo kristjani poznajo kot Stara zaveza, vključuje še zgodovinske in preroške knjige ter spise. Judi pa se delijo na več podvrst vere; konzervativne, tradicionalno nazadnjaške in odprte za moderno življenje.

3.1.1 PRAZNIKI

Njihov prosti dan je sobota, takrat obhajajo sedmi dan, ko so je Bog ustvaril svet. Judovski glavni praznik je »pasha«. Praznujejo ga, da počastijo izhod iz Egipta. Prvotno je to bil praznik žetve ovsu in na ta dan vera prepoveduje jesti kvašeno testo. »Ševout« ali praznik žetve pšenice obhajajo 6. dan meseca »sivana« (konec maja). »Avski post« je 9. avgusta in predstavlja štiriindvajseturni post v spomin na razrušenje templja v Jeruzalemu. Prvi ga je razrušil Nebukadnezar leta 586 pr. n. št., zatem pa Rimljani leta 70. n. št. »Roš ha-šana« ali novo leto obhajajo 1. in 2. »tišrija« (sredi septembra), »Jom kipur« ali spravni dan praznujejo 10. »tišrija«. To je dan štiriindvajseturnega posta ali molitve za odpuščanje storjenih grehov. »Sukot« ali šotorski praznik praznujejo od 15. do 23. »tišrija«. Izraelci se v tem prazniku zahvaljujejo za letino in spominjajo na potovanje svojih prednikov, ki je trajalo 40 let. Včasih so se v tem obdobju začasno preselili v šotore in bivališča iz vejevja. »Simcat Tora« poteka 22. in 23. »tišri«. Označuje zaključek letnega cikla branja Tora in začetek novega cikla. Hanuka ali praznik luči se praznuje od 25. novembra do 3. decembra. Na ta dan se spominjajo na ponovno posvečenje templja, ki ga je izvršil Juda Makabej leta 165 pr. n. št. Poteka, tako da sveče prižigajo na devetkrakem svečniku »menori« ali »čanuki«. »Tu Bševat«, 15. »ševat«, je praznik sajenja dreves. »Purim« ali praznik žrebcev se obhaja 14. in 15. »adarja« (februar—marec) in spominja na to, kako je kraljica Estera rešila Jude pred pobojem. poteka tako da berejo Esterino knjigo in pošiljajo darove ubogim in s tem izrazijo zahvalo za rešitev judov pred Amanovim preganjanjem v Perziji (Guinness, 2001, str. 472–473).

3.2 ISLAM

Islam je arabska beseda in pomeni vdanost. Muslimani se, ko sprejmejo to vero, »popolnoma predajo Alahu, stvarniku in edinemu pravemu bogu«. Sveta knjiga Islama je Koran, ki jo je Alah razodel preroku Mohamedu. Sama vera pa je razdeljena na pet

temeljnih stebrov in sicer v edinstvo boga; v svete knjige, ki jih je razodel kot vodilo človeštvu; v preroke; v angele in v posmrtno življenje. Eno glavnih sporočil Islama je »Ni boga razen Boga; Muhamed je glasnik Boga.« (Prevod v arabščini se glasi: »La ilaha illa Allah; Muhammadun rasulu Allah.«)

Utemeljitelj islama je bil prerok Muhamed, rojen leta 570 n. š. Prerok je postal, ko je bil star 40 let. Ljudi je pozival, naj se odrečejo mnogoboštvu ter sprejmejo monoteistični islam. Sčasoma si je Mohamed nakopal več nasprotnikov, predvsem bogatih trgovcev, zaradi česar se je moral s svojimi privrženci umakniti iz Meke v Medino, ki leži 450 km severno od Meke. To obdobje zdomstva se imenuje »hidžra« in se je začelo julija 622; na datum, ki označuje tudi pričetek islamskega koledarja. Do leta 630 se je bojeval s svojimi nasprotniki, dokler ni osvojil Meke. Umrli je leta 632, potem ko je svoje sporočilo razširil po vsej Arabiji.

Po islamski doktrini je Koran zbirka božjih razodetij, ki »jih je angel Gabrijel zaupal preroku Mohamedu«. Razodetja so se nizala 22 let, od leta 610 do 632, zapisali so jih v arabščini in islamisti menijo, da so to »božje besede«. Poskrbeli so, da je koran vse do danes ostal popolnoma nespremenjen.

3.2.1 STEBRI ISLAMA

Temeljne verske dolžnosti, ki jih mora spoštovati vsak musliman, so tako imenovanih pet stebrov, s katerimi naj bi razvili čut vdanosti bogu:

Izpoved vere: Ni boga razen Boga in Mohamed je njegov prerok.

1. Obredna molitev: opravljena 5-krat na dan (ob zori, opoldne, popoldne, ob sončnem zahodu in pred spanjem).
2. Dajanje miloščine: Dajatev, imenovana »zekat«, je obvezna za premožnejše muslimane in je na nek način letna dobrodelna donacija.
3. Postenje: Postenje v ramadanu, (mesecu, ko je bil razodet Koran) je obvezen za vsakega odraslega muslimana. Začne se ob sončnem vzhodu in traja do sončnega zahoda. V tem času muslimani ne smejo jesti, piti in kaditi. Postenja so oproščeni otroci, stari in bolni.
4. Romanje v Meko: Obvezno je za vsakega pravovernega muslimana, ki ima dovolj sredstev, da se vsaj enkrat v življenju odpravi na »božjo pot«.
5. Džihad (nekateri štejejo za šesti steber): Pomeni »stremljenje« in se ga v glavnem uporablja za opis dolžnosti vodenja »svete vojne«, za širjenje islama ali pa za obrambo islamskih dežel. Lahko pa se ga uporablja tudi v pomenu prizadevanja za večjo duhovnost (Guinness, 2001, str. 478).

3.2.2 ISLAMSKÉ SEKTE

3.2.2.1 Suniti

Predstavljajo približno 90 % vseh muslimanov in so mogoče bolj znani kot »ljudje sune in kolektivnosti«. Njihovo ime izhaja iz dejstva, da sledijo »suni« (prehojeni poti - izraz za poimenovanje besed in dejanj Mohameda in njegovih štirih naslednikov) ter da pripadajo tradiciji »kolektivnosti« muslimanov. Od ostalih smeri se razlikujejo glede na stališča, ki jih imajo v povezavi z Mohamedovim nasledstvom, saj so mnenja, da Mohamed pred smrtjo ni dal nobenih navodil, kdo naj bo tisti, ki naj bi vodil skupnost muslimanov, zato se po njihovem mnenju za njegovega naslednika šteje bližnjega Mohamedovega možkega sorodnika iz plemena Kurajš ali »kalif«, ki je okrajšava za »khalifah rasul alah« in pomeni namestnik Alahovega preroka. To stališče pa predstavlja tudi razlog za spor s Šiiti.

3.2.2.2 Šiiti

Šiitska sekta se je razvila zaradi nesoglasja o tem, kdo naj bi vodil muslimane po Mohamedovi smrti. Pristaši njegovega bratranca in zeta so postali znani kot »šiat Ali« ali »Alijeva stranka«. Vsi šiiti priznavajo Mohamedove potomce za imame (vodniki, čuvarji skrivnostnih znanj, vedenj). Avtoriteta imamov temelji na sorodstvenih vezeh z Mohamedom, na poznavanju »skritega pomena« Korana in na »pripisani božanski navdahnjenosti«. Ker se imajo za edine razlagalce islama, se pravzaprav štejejo za 6. steber islama (Džihad). Šiitska sekta se tudi deli na tri glavne podskupine.

3.2.2.3 Zaidi

Ta podskupina se ne razlikuje veliko od Sunitov, le da priznavajo linijo imamov, katerim ne pripisujejo nadnaravnih moči. Zaidi so vladali Jemnu do prevrata leta 1962.

3.2.2.4 Dvanajstniki

To je glavna podskupina Šiitov. Velika večina članov te sekte prihaja iz Irana, Iraka, Libanona, Pakistana in Indije. Dvanajstniki priznavajo dvanajst imamov, od katerih je zadnji izginil leta 878 po islamskem koledarju. Verjamejo, da se bo vrnil kot »mahdi« (odrešeniku podobna osebnost) in uvedel obdobje pravice pred koncem sveta. Skozi imame prehaja božja beseda in jih zato imajo verniki za popolne in brezgrešne, skorajda božanske osebnosti.

3.2.2.5 Izmaeliti

Izmaeliti priznavajo neprekinjeno linijo imamov, (potomcev Izmaela - praočeta arabcev), najstarejšega sina šestega imama »dvanajstnika«. Nanje sta močno vplivali neoplatonska in indijska miselnost, kar izkazujejo v svoji posebni razlagi korana, ki poudarja razlago med notranjo resnico in zunanjim pomenom.

3.2.2.6 Shizmatiki

Zavračajo možnost podrejenosti imamom kot tudi avtoriteto kalife in posebno pravico do politične nadvlade. Zavzemajo se za obnovo izvirnega islama, torej priznavajo le dobesedno pojmovanje Korana. Danes to precej moralno strogo in militantno doktrino prevzemajo Vahabiti, ki jih je v 18. stoletju ustanovil Mohamed ibn Abd al Vahab (1703–1787). Bil je mnenja, da so se ostale smeri islama s svojimi načini interpretacije korana izneverile preroku Mohamedu. Danes ima na svoji strani približno milijon vernikov.

3.2.2.7 Sufizem

Sufizem je islamsko mistično gibanje. Za vodstvo svojih pristašev skrbijo sufistični šejki, ki vodijo posvečence na njihovi duhovni poti. Želijo obnoviti prvotni »notranji« islam in gojijo skromnost. Ta smer ima predvsem velik vpliv v zahodni Afriki (Smrke, 2000, str. 269–270; Guinness, 2001, str. 478–479).

3.2.3 ŠERIATSKO PRAVO

Islamsko versko pravo se imenuje šeriat. Je nekakšen vodič skozi življenje vernikov. Daje izčrpna navodila za osebno življenje in tudi za vodenje države, ki so povzeta iz Korana in Sune. Prav tako pa tudi predpisuje stroge kazni za razne prekrške in je zaradi teh kazni v modernem svetu zelo kontroverzen zakonik.

Potrebno pa je poudariti, da šeriatsko pravo ni vezano na upravljanje države v vseh arabskih državah, v katerih je prisotna islamska vera. Da bi razumeli, kje je prisotno šeriatsko pravo na državni ravni in kje ne, moramo vedeti, da se arabske države delijo na islamske in muslimanske države.

Islamska država je tista, ki šeriatsko pravo sprejme na državno raven in ga vključi v svojo zakonodajo. Šeriat zahteva smrtno kazen za zločin, kot je umor, amputacijo roke za prestop, kot je tatvina ter kamenjanje v nekaterih ostalih primerih. Prav tako se za prekršek štejejo šolska športna oblačila, kot so kratke hlače, ki lahko ogrožajo islamske navade oblačenja; izdajanje knjig, ki veljajo za bogokletne, če obravnavajo Alaha brez spoštovanja ipd. Države, ki veljajo za islamske, so Iran, Pakistan in Saudska Arabija. Lahko bi rekli, da šeriatsko pravo bolj podpirajo Šiiti.

Muslimanska država pa je tista, katere večina prebivalstva je muslimanske vere in ima državno zakonodajo ter državni sistem ločena od vere. Držav s takim sistemom je bistveno več, npr. Egipt, Turčija, Uzbekistan, Indonezija, itd. V teh državah tudi večina prebivalstva spada pod Sunite (MacQueen, 2013, str. 146).

4 PRVI STORJENI KORAKI K NASTANKU KONFLIKTA

4.1 SIONIZEM

Poglavje o sionizmu je eno pomembnejših v tej diplomski nalogi, saj je pričetek gibanja, ki je vzrok za naseljevanje Judov v Palestino. Razumevanje tega poglavja nam bo omogočilo lažje spremljanje dogodkov, ki so si sledili do ustanovitve Izraela in tudi pozneje.

Sionizem izvira iz besede sion, ki je bila na začetku zgodovine Judov sinonim za Jeruzalem. Sion je bil majhen grič v Jeruzalemu, ki je sčasoma postal verski simbol, saj naj bi z njega prihajala »božja beseda«.

Leta 586 pr. n. št., ko so Babilonci uničili prvo judovsko skupnost, beseda sion izražala trpljenje in hrepenenje judovskega ljudstva po lastni, svobodni domovini. Sedanji pomen besede sionizem se je pojavil konec 19. stoletja. Označevala je gibanje, katerega cilj je bila vrnitev judovskega ljudstva v rodno deželo svojih prednikov, Palestino.

Gibanje Hibbat Zion je gibanje, katerega cilj je bil nacionalni preporod in povratak Judov v njihovo nekdanjo domovino. Gibanje je doživelo širok razmah predvsem v vzhodni Evropi, najverjetneje zaradi diskriminacije, ki so jo doživljali. Hibbat Zion, ki pomeni ljubezen siona ali Hovevei Zion, ki pomeni ljubitelji siona, se je pojavilo v poznem 19. stol, leta 1880 z namenom ustanavljanja naselji v Palestini. S pojavom sodobnega Sionizma so se vsa prejšnja gibanja, vključno s Hibbat Zion, združila v eno.

Gibanje izhaja iz osnovnih vrednot judovske tradicije: občutek izgona, hrepenenje po odrešenju, duhovna in religiozna zvestoba ter povezanost z matično deželo. Poleg tega pa je bilo gibanje tudi nekakšen odgovor na takratno preganjanje Judov ter vzponom antisemitizma, vendar pa ni sprožilo močnejše politične ali družbene aktivnosti. Ker so Jude pravno vse bolj onemogočali od 80. let 19. stoletja dalje, se je pri pripadnikih različnih judovskih gibanj pojavila misel, da ni dovolj le nacionalni preporod, temveč da je potrebno za to etnično skupino najti tudi realnejšo osnovo, kot je ustanovitev svoje države oz. nekega pribežališča, kjer ne bi bili obravnavani kot tujci.

S pomočjo sionizma, ki je deloval na tem, da se oživi hebrejski jezik (hebrejščina zgodovinsko gledano niso uporabljali niti kot pogovorni jezik), je uspelo Izraelcem po nastanku v rekordno kratkem času oživiti ter proglašiti hebrejski jezik kot uradni jezik Izraela. Pred tem se je stara hebrejščina uporabljala v Palestini, kot pomoč vsem judovskim imigrantom, ki niso govorili skupnega jezika, da so se lažje homogenizirali. Da bi bolje razumeli jezik Judov, moramo vedeti, da je obstajalo več skupin, na katere so se delili. Skupina Aškenzi je govorila jidiš, ki je nekakšen dialekt nemškega jezika. So največja skupina Judov iz Evrope, saj prihajajo iz zahodne, severne in vzhodne Evrope. V dobesednem prevodu pomeni beseda »Aškenazi« nemški Judje. Skupina Sefardov je

govorila špansko in so direktni potomci Izraelcev iz prvega stoletja, ki so se izselili iz Palestine in odšli na ibreski polotok. Poznamo še Orientalne Jude, ki govorijo arabsko ter preostale manjše skupine, ki so govorile v jezikih narodov, od koder so prihajali.

Judovsko prebivalstvo se je tako več stoletij borilo za pravice ter proti diskriminaciji in leta 1791 doseglo v Franciji prvo emancipacijo, s katero so pridobili enake pravice kot kristjani. A kmalu se je pokazal problem v Alzasu, kjer je živel 40000 alzaških Judov oz. Aškenzov. Aškenzi so judje nemškega, vzhodno-, srednje- ali zahodnoevropskega porekla. Ta skupina Judov, v nasprotju z skupino Sefardov, ki se je hitro asimilirala v francosko družbo, se je še naprej imela za del judovskega ljudstva in se ni nameravala asimilirati. Tako je Napoleon leta 1808 izdal odločbo, da se vsem Judom odvzame državljske pravice za obdobje 10 let, saj naj bi po tem obdobju izginile razlike med njimi in ostalim prebivalstvom. Prav tako je tudi sklical vse predstavnike judovskih skupnosti ter od njih zahteval, da postanejo francozi judovske vere in ne, kot se sami smatrajo, poseben narod znotraj francoskih meja s svojevrstnim načinom življenja ter običaji. Emancipacija Judov pa je sledila tudi v nekaterih ostalih evropskih državah, a so vse pridobljene pravice Judje ponovno izgubili po padcu Napoleona (Ferfila, 1993, str. 23–24).

Vseskozi je bil ključen problem to, da so se Judi pojmovali za poseben narod in se niso želeli asimilirati v tamkajšnjo družbo. Želeli so pravice, a istočasno tudi obdržati naziv posebnega naroda znotraj države. Prav tako tudi asimilacija ni prinesla želenih rezultatov, saj jih je družba kljub temu zavračala. To pa je privedlo do še večjega odpora do asimilacije, kar pa je v začaranem krogu povečalo nestrpnost do njih ter v družbi povečevalo antisemitizem.

V obdobju druge emancipacije so se pričeli Judi ponovno boriti za enake pravice. Po tem ko sta jim vladi Nemčije in Avstrije odvzeli že pridobljene pravice za časa Napoleona, so leta 1848 po marčevski revoluciji dosegli nov korak naprej. Gabriel Rieser, vodja borbe za pravice Judom, je bil izbran za podpredsednika prvega nemškega parlamenta. Tako je tudi dosegel, da so vsem državljanom dodelili enake državljske pravice, ne glede na vero. V tem obdobju se je priznavalo pravice tudi v drugih zahodnoevropskih državah. V Italiji je ta proces potekal vzporedno z zedinjenjem dežele, v Angliji pa so imeli priznane že skoraj vse državljske pravice, razen političnih pravic, katere pa so leta 1858 popravili ter zapisali zakon, ki navaja, da mora vsak javni uslužbenec izreči zaprisego ob prevzemu dolžnosti, s katero je prisegel na čast kristjana, kar pa seveda ni mogel priseči nobeden Jud (Ferfila, 1993, str. 29–30).

Do konca osemdesetih let 19. stoletja je bilo ustanovljeno že več kot 30 skupnosti, ki so podpirale emigracijo. A vse judovske organizacije niso podpirale emigracije v Izrael, kar je bilo v nasprotju s pričakovanji Hovevei Zion gibanja. Kljub zavrnitvi predloga na kongresu judovskih delegatov v Berlinu leta 1882 so nadaljevali z imigracijo v Palestino. To imigracijo ter imigrante je sprva ovirala Turčija, saj je bila Palestina pod turško oblastjo in nato skromna sredstva, ki so jih imeli judovski imigranti na voljo na omenjenem območju.

Leta 1894 se je v Franciji pojavila Dreyfusova afera. Afera, ki je razdelila Francijo na antisemite ter podpornike Alfreda Dreyfusa. Alfred Dreyfus je bil stotnik v francoski vojski, obsojen veleizdaje Francije, saj naj bi prodal vojaške dokumente Nemškim oblastem. Čeprav nikoli niso uradno potrdili, pa se je vedno domnevalo, da je obsojen zaradi svoje judovske veroizpovedi. Skozi preiskave se je večkrat tudi izkazalo, da so mu večino obremenjujočih dokazil podtaknili, a so vse te domneve kar potihoma izpustili. Z obsodbo se ni strinjal Emile Zola in je protestno objavil zgodbo v časopisu »L'Avrore« z naslovom »J'accuse« (Dreyfus affair, 2014). V njej je zapisal, kaj vse je prikrila vojska ter kakšne napake vse si je privoščila. Z objavo te zgodbe je bil tudi sam obsojen na zaporno kazen zaradi obrekovanja in je pred tem že prebegnil v Anglijo. Z odkritimi dokumenti o prikrivanju ter podtikanju dokazov ter z objavljeno zgodbo v časopisu je počasi tudi javnost spremenila mnenje ter se nagnila bolj v prid Alfredu Dreyfusu. Celoten primer je trajal do leta 1906, ko se je vrnil v svojo domovino ter bil oproščen vseh obtožb. Sam primer afere pa je bil povod, da je Theodor Herzl napisal delo Der Judenstaat (Judovska država) leta 1896. Theodor Herzl je bil asimiliran avstrijski jud in je v Parizu kot dopisnik sam spremljal primer ter poročal za dunajski dnevnik Neue Freie Presse. S svojim delom ter svojimi idejami je postal velikan sionistične misli. Tako je tudi v svojem literarnem delu Judovska država navedel, da so judovske skupnosti poseben narod in se ne morejo popolnoma zliti z narodi, med katerimi živijo. S tega stališča je predlagal tudi ustanovitev komisije, ki bi izbrala najugodnejše ozemlje za ustanovitev judovske države. Izdelal je zelo podroben načrt ustanovitve države, od delavskih stanovanj, obdelovanja zemlje, do oblike zastave ter financiranja samega projekta. A nikjer ni zapisal, kje točno bi lahko bila ta država, kar lahko razložimo s tem, da je bila ideja o postavitvi zamišljena kjer koli na Zemlji. Proti koncu dela je šele zapisal, da bi mogoče bil najprimernejši del ravno Palestina, a ni nikjer opozoril na tamkajšnje prebivalce. Verjetno tudi zato, ker je premalo vedel o sami pokrajini in ker še nikoli ni bil tam. To potrjuje tudi prvi izraelski predsednik države Haim Weizmann, ko je v svojem govoru na 17. kongresu sionistov v Baslu 1931 dejal, da je sam palestinski načrt v njegovi knjigi zgolj akademski ter da celotni ton knjige daje prej sklepati na to, da je imel pisatelj v mislih kako drugo državo, npr.: Argentino. (Ferfila, 1993, str. 59).

Če dodam še razmišljanja Urija Avneryja, izraelskega politika, ki je dejal: »Večkrat sem se spraševal, kakšen neki bi bil sionizem, ko bi Herzl ne bil dunajski časnikar, temveč trgovec s kakega bazarja v Damasku. Bi bil sionizem tedaj sprevidel, da je Palestina del velikega ozemlja, naseljenega z Arabci? Bi bil že od začetka našel rešitev za vprašanje sožitja z ljudmi, ki so imeli Palestino za svojo domovino?« (v: Ferfila, 1993, str. 63).

Zanimivo je tudi, če pomislimo, da že Herzl ni nikjer pisal o tamkajšnjih prebivalcih, da je bilo po vsej verjetnosti mnenje večine ljudi; da je Palestina ena velika brezmejna puščava, kjer nihče ne živi. Tako je zapisal tudi Mark Twain, ki je leta 1867 obiskal Palestino in med drugim zapisal: »... na celotni poti nismo naleteli na človeka ... komajda smo videli drevo ali grmičevje. Celo Olive in Kaktusi, ki so navajeni slabe zemlje, tu ne rastejo.« (Bard, 2006, str. 6).

Theodor Herzl je leta 1897 v Baslu organiziral prvi sionistični kongres, kjer so pod njegovim vodstvom osnovali Sionistično organizacija. Ta organizacija je resno delovala v smeri ustanovitve prve judovske države v Palestini. Osnovan je bil sionistični parlament, ki je deloval kot politični forum, izdali so spominski kovanec »shekel«, ki je pozneje postal plačilno sredstvo med Judi, ustanovili so tudi svojo banko »Jewish Colonial Trust«, ki naj bi delovala kot delniška družba, pridobili so uradni tisk, ki je v vseh najpomembnejših jezikih obveščal sionistične člane o aktivnostih ter tekočem dogajanju samega organa.

Poleg tega pa je tudi kongres sprejel resolucijo o korakih do ustanovitve države v Palestini in sicer:

1. Spodbuja naj se judovske in poljske delavce k preselitvi v Palestino
2. Vsi Judje iz posameznih držav sveta naj se povezujejo in organizirajo v skupine, da se spodbudi med judovsko povezovanje in sodelovanje.
3. Krepi je potrebno judovska nacionalna čustva
4. Za te cilje je potrebno pridobiti podporo in naklonjenost držav, v katerih živijo.

Za časa predsedovanja Herzla so bili ustanovljeni še najpomembnejši organi in sicer:

- Jewish National Fund: imel je funkcijo pridobivanja zemlje kot neodtujljive lastnine judovskega naroda. JNF je bil ustanovljen leta 1901 in deluje še danes s 13 % izraelskega ozemlja v lasti.
- Jewish Colonial Trust je bila judovska banka, katere naloga je bila zbiranje sredstev za možnost naseljevanja Judov v Palestini ter za razvoj gospodarstva. Ustanovljena je bila na drugem sionističnem kongresu leta 1898. Njena naloga je bila zbrati 8 milijonov sredstev, a ji je uspelo zbrati le 395.000 britanskih funtov (Jewish virtual library, 2014).
- Die Welt je judovski časopis, ki je izhajal kot tednik in pomeni »Svet«. Ustanovili so ga leta 1897, izhajal v Dunaj ter Kolnu in deloval do leta 1914 (kehilalinks.jewishgen.org).

4.2 BALFOURJEVA DEKLARACIJA

Ta deklaracija je na izmed najpomembnejših v zgodovini sionizma, saj so z njo Britanci dobili mandat nad Palestino ter podprli priseljevanje Judov na to ozemlje.

Seveda je pa ta deklaracija mreža spletk in zapletene evropske diplomacije, zaradi katere so najkrajši konec potegnili Arabci. Ti so se dogovorili, da bodo Angleži v primeru zmage nad centralnimi silami (pogovori so potekali med 1. sv. vojno) podprli njihovo nacionalno neodvisnost. Takratni visoki britanski komisar Sir Henry McMahon je jeseni 1915 v pismih šerifu Husseinu bin Aliju obljubil, da bo Britanija podprla arabsko neodvisnost na dokaj točno opredeljenem ozemlju, iz katerega Palestine niso izločili. S tem je pridobil njegovo naklonjenost in Husseinovo obljubo, da bo sprožil upor proti Otomanom, ki so takrat bili na strani centralnih sil. S tem se je moč Otomanskega cesarstva zmanjšala, saj se jim je odprla nova fronta, na kateri so se morali bojevati.

Le nekaj mesecev zatem, leta 1916, je Britanija sklenila tajni sporazum z Francijo, ki se je imenoval Sykes-Picotov sporazum in sta si v njem razdelili prav tista ozemlja, ki jih je Britanija obljubila Husseinu. Sporazum se imenuje po Britanskem diplomatu Siru Marku Sykesu in Francoskem diplomatu Francoisu Georgesu-Picotu, ki sta dogovor vodila in sklenila 16. 5. 1916 (MacQueen, 2013, str. 45).

Britanska vlada se je novembra leta 1917, komaj dobro leto po sporazumu z Francijo, s slovesno izjavo uradno zavezala, da bo podprla sionistične težnje po ustanovitvi nacionalne baze v Palestini. V tej isti Palestini, ki naj bi jo vodili pod mednarodno upravo, kot so se dogovorili s Francijo. Vsi ti dogovori in izjave so potekali v času, ko je samo ozemlje še vedno (vsaj formalno) pripadalo Otomanskemu cesarstvu. Slovesna izjava, s katero se je britanska vlada zavezala k podpori sionistom, je znamenita Balfourjeva deklaracija, izdana 2. 11. 1917. V obliki pisma jo je takratni britanski zunanji minister Arthur James Balfour poslal sionističnemu vodju in bankirju Baronu Lionelu Walterju Rotschildu (MacQueen, 2013, str. 44; Ferfila, 1993, str. 76)¹

Razlogov za to dejanje ni moč povsem zanesljivo navesti. Problem je nastal, ker so z njim izničili dogovor med Britanijo in Francijo oz. Sykes-Picotov dogovor. Predvidevamo, da sta bila dva ključna vzroka, ki sta vodila k temu dejanju želja Britancev po pridobitvi vplivnih judovskih krogov v Avstriji in Nemčiji na svojo stran, Ti so se namreč takrat že pogajali s centralnimi silami za pridobitev Palestine v primeru nemško-avstrijske zmage.

Drugi vzrok pa je bila takratna vojaška strategija, ki je slonela na t. i. tamponskih državah, ki so varovale pomembnejše ozemlje. Veljalo je namreč, da je puščavski tampon vreden ravno toliko kot dobro utrjena meja. Pred tem je to funkcijo opravljal Sinaj, vse dokler se ni izkazalo, da je to pravilo izgubilo svojo veljavo z napredkom tehnologije, saj je med drugim močna turška ekspedicija prodrla vse do Sueškega prekopa. Britanija je želela Sinaj nadomestiti s Palestino.

Pogajanja so se pričela šele, ko so sionisti potrdili da bodo podpirali ustanovitev britanskega protektorata v Palestini. In nato so se nadaljevala pogajanja, ki so v nasprotju z pričakovanji potekala dlje časa, saj so kot prvo temu nasprotovali britanski Judje, ki so imeli mnoge vplivne položaje in trdili, da bodo Judje ožigosani kot tujci v vseh državah sveta, kjer so živeli. Kot drugo pa je bilo potrebno Francijo prepričati, da se odreče Palestini, kar je nato Britancem skupaj s Sionisti le uspelo.

Zaradi teh »zvijač« so se Arabci počutili izigrane in so že takrat izjavili, da je več kot očitno, da ne morejo zaupati zahodnemu svetu ter da jim Britanci nikoli niso imeli namena priskočiti na pomoč in ugoditi njihovim prošnjam. S tem se je tudi na bližnjem vzhodu rodilo nezaupanje s strani arabskega sveta do evropskih držav, ki je na nek način prisotno še danes.

¹ Vsebina pisma je v angleščini dostopna v knjigi Benjamina MacQueena, Middle East politics na strani 45 ter v slovenščini v knjigi Bogomila Ferfile, Izrael in Sionizem na strani 76-77.

5 NASTANEK KONFLIKTA MED IZRAELOM IN PALESTINO

Kot sem že v prejšnjem poglavju zapisal, so se prvi konflikti med Palestinci in Judi pojavili, ko se je pričela vmešavati politika in sicer z Balfourjevo deklaracijo. Po tej deklaraciji so zadeve ubrale svojo pot, ki pa je nihče več ni kaj prida kontroliral, kar je privedlo do novih konfliktov, ki pa so bili vedno bolj nasilni.

Tako so leta 1922 ozemlje poraženega Otomanskega cesarstva razdelili na t. i. »mandate« Društva narodov Velike Britanije in Francije z namenom priprave držav na neodvisnost v prihodnosti. Francija je dobila mandat nad Sirijo, Velika Britanija pa Irak, Transjordanijo in Palestino.

Judovska skupnost »jišuv« v Palestini je bila mnogo bolj organizirana od palestinske. Že takrat so imeli svoj parlament, vlado in politične stranke. Sindikati so se združili v sindikalno centralo po imenu Histadrut.

Judovska agencija ali JNF je sistematično odkupovala rodovitno zemljo od Palestinecev; zemljiški lastniki so jo rade volje tudi prodali. Nekateri zato, ker agencija ni gledala na odkupno ceno in so lahko zaslužili bajne vsote. Spet drugi zato, ker so bili primorani prodati, saj je britanska uprava izdala nove zemljiške zakone, ki so bili bolj zaščitniški do najemnika do te mere, da mnogi niso več plačevali niti najemnine. To je mnoge kmete prisililo v prodajo zemlje, da so lahko poplačali davčni dolg do države.

Medtem pa je Histadrut skrbel za razvoj gospodarstva in zaposlovanja Judov, zaposlovanje arabske populacije pa je sistematično onemogočal. Prav tako so Arabci oziroma zemljiški lastniki morali prodano zemljo zapustiti in ker druge zaposlitve ni bilo, se je število brezposelnih znatno povečevalo. Prvi znaki nasilja so se pojavili že leta 1919 in 1920, ko so Palestinci napadli Jude, da bi preprečili nadaljnje naseljevanje Judov na njihovo ozemlje.

Omenim naj še, da je že davno pred pričetkom nasilja v Palestini Moss Hess menil, da bi Arabci in Judje lepo živeli skupaj, saj bi jim Judje lahko omogočili cvetočo ekonomijo. Tudi Haim Weizmann je leta 1919 podpisal sporazum s kraljem Fejsalom o dobrih in prijateljskih sosedskih odnosih, ki pa žal ni trajalo dolgo časa (Ferfila, 1993, str. 84).

Zaradi širjenja nezadovoljstva in upora proti Judom ter britanskemu mandatu je britanska vlada imenovala komisijo, da preuči situacijo in na podlagi poročil izda »Belo knjigo«. Bele knjige so navadno opozarjale, da je potrebno urediti odkupovanje zemlje, kakor tudi priseljevanje Judov nasploh.

Takratni kolonialni sekretar Winston Churchill in visoki komisar v palestini Herbert Samuel sta izdala Belo knjigo, ki je razčistila uradno britansko stališče do vprašanja Palestine. V

njej sta zapisala, da imajo Judje zaščitene svoje pravice s strani mednarodne skupnosti. Poleg tega je Bela knjiga zajela področje spora s prejšnjim dogovorom, imenovanim Hussein-McMahon-ov dogovor, pri katerem je bilo jedro spora, da ozemlje, zahodno od reke Jordan, po dogovoru nikoli ni spadalo pod skupni mandat. Tako so Britanci leta 1923 ozemlje razdelili iz mandata Jordanije na Mandat Palestine ter Mandat Tranjordanije. Da bi umirila strasti obeh strani, je Bela knjiga zajela še nekatere omejitve naseljevanja migrantov na to ozemlje. A vsi ti ukrepi so prinesli malo sprememb.

V naslednjih letih po Beli knjigi iz leta 1922 se je sovraštvo med Arabci ter Judi le še stopnjevalo. Ker je sama politika odkupovanja zemlje pahnila Arabce v obup, le tem ni preostalo drugega kot da so odgovorili z nasiljem. Eden takšnih primerov se je zgodil Avgusta 1929, ko so po deset dnevni provokacijah in izgredih Arabci napadli mesto Hebron in v napadu ubili 59 Judov, kar je povzročilo, da so Judje zapustili to mesto in se niso vrnilo do leta 1967 (Held in dr., 2006, str. 239).

V 1930-ih je napetost med Palestinci, Judi in Britanci le še naraščala. Vrhunec je dosegla leta 1936, ko je Palestinsko prebivalstvo pričelo splošno stavko, ki je trajala nekaj mesecev, do leta 1937, ko se je iz stavke sprožila splošna vstaja in povzročila od 4000 do 5000 žrtev. Na pomoč so Palestincem priskočili tudi prostovoljci iz sosednjih arabskih držav, ki so nato napadali judovske kolonije in britanske postojanke. Judje so se branili s svojo ne popolnoma legalno vojaško enoto, imenovano Hagana, ki so jo ustanovili že leta 1920 iz dveh judovskih bataljonov, ki sta se borila na strani britancev v prvi svetovni vojni (Ferfila, 1993, str. 92).

Po začetku arabske revolucije so britanske oblasti novembra 1936 poslale v Palestino Earla Williama Peela, da preuči vzroke, ki so pripeljali do vstaje. Peelova komisija je leta 1937 izdala poročilo, v katerem so prvič podali predlog o razdelitvi ozemlja Palestine na judovsko državo, ki bi se nahajala od osrednje obale vse do severnega dela skupaj z regijo Galileje. Preostanek ozemlja bi pripadel Palestincem s to razliko, da bi postavili majhno mednarodno cono okoli Jeruzalema, ki bi segala do obale južno od Tel Aviva. Predlog takrat ni naletel na posebno navdušenje. Arabci so ga skoraj soglasno zavrnilo, medtem ko so Judje bili različnih mnenj. Nekateri so trdili, da tak predlog ne uresniči vizije Sionistov, drugi pa, da je to kritičen prvi korak k postavitvi meja med ozemljema (MacQueen, 2013; Ferfila, 1993).

V letih nezadovoljstva in napetosti med Judi in Palestinci je tudi ekstremna levica pod vodstvom Ha-Shomerja ha Zaira predlagala binacionalno državo, kjer bi vladala popolna enakost med prebivalci. Tudi tega niso sprejeli (Ferfila, 1993, str. 84).

Leta 1939 je kolonialni sekretar britanskih oblasti Malcolm MacDonald izdal novo Belo knjigo. V njej je predvidel, da bi lahko Palestina kot arabsko-judovska država dobila samostojnost v petih letih, a z omejitvijo priseljevanja judov. Do konca 30-ih let prejšnjega stoletja je bilo že 30 % vsega prebivalstva judovskega. V lasti je imelo od 5 do 7 % vsega ozemlja. Zato je Bela knjiga določila, da se sme v naslednjih letih v Palestino

priseliti le še 75000 Judov. Arabci so to sprejeli z nezaupanjem, Judje pa so sprožili val ogorčenja na britansko vlado.

S pričetkom druge svetovne vojne ter pojavom Hitlerja in njegove politike izvajanja genocida Judov v Evropi so Ameriški sionistični voditelji obsodili Belo knjigo britanskih oblasti in zahtevali neomejeno naseljevanje Judov v Palestino. Po drugi svetovni vojni so prispeli na obale Palestine judovski begunci iz Evrope. Ker je v Palestini še vedno bila v veljavi britanska Bela knjiga, so zaprli pristanišča in prenatrpane ladje z begunci so se morale vrniti v Evropo. Iz tega razloga so Judje v Palestini ustanovili teroristične organizacije, kot so Irgun Zvai Leumi in Lehi, ki sta vodili kampanjo umorov in sabotaž, s katerimi bi prisilili Britance, da se umaknejo iz Palestine. Eden najbolj znanih napadov se je zgodil 22. julija 1946, ko je organizacija Irgun Zvai Leumi pod poveljstvom Menachema Begin² napadla pisarne britanskih oblasti, ki so bile v hotelu Kralja Davida in jih v eksploziji uničila. V eksploziji je bilo ubitih 91 Britancev, Judov in Arabcev in se jo smatra za začetek klasičnega terorizma v Palestini.

Leto dni pozneje je britanska vlada naznanila umik mandata nad Palestino in prepustila to ozemlje v nadzor Združenim Narodom, ki so bili naslednik organizacije Lige Narodov.

5.1 USTANOVITEV IZRAELA

Leta 1947 je Britanija prepustila iskanje rešitve glede vprašanja Palestine Združenim narodom. Ustanovljena je bila posebna komisija Združenih Narodov za Palestino, imenovana UNSCOP (United Nations Commission on Palestine). Komisija je bila sestavljena iz enajstih držav in sicer, Avstralije, Kanade, Češkoslovaške, Irana, Indije, Gvatemale, Peruja, Nizozemske, Švedske, Urugvaja in Jugoslavije. Delegati so primer preučili in sedem od njih (Kanada, Češkoslovaška, Nizozemska, Gvatemala, Peru, Švedska in Urugvaj) je predlagalo razdelitev ozemlja v dve državi in sicer v arabsko in judovsko. Trije delegati držav Jugoslavije, Irana in Indije so predlagali ustanovitev unitarnega sistema države z judovskimi in arabskimi provincami in Avstralija se je vzdržala glasovanja. Judje so predlog sprejeli z nekoliko zadržano, medtem ko so palestinski Arabci bili odločno proti njemu. zahtevali so, kar so predlagali trije delegati, in sicer da se vzpostavi unitaren sistem, kar pa je generalna skupščina ZN zavrnila (Bard, 2006, str. 26).

Novembra 1947 so s 33 proti 13 glasovi (10 delegatov se je vzdržalo) izglasovali načrt razdelitve, resolucijo 181(unispal.un.org). Načrt je predlagal, da se 56 % Palestine dodeli Judom, 43 % Palestinskim Arabcem ter Jeruzalem, ki je stičišče tako judovske, krščanske, kot tudi muslimanske vere, dodeli pod upravo Združenih narodov. V tistem času, je bilo v Palestini 60 % arabskega prebivalstva in 40 % judovskega. Judje so pričeli z pripravami na prevzem ozemlja takoj po odhodu britanskih oblasti, katere so se imele čas umakniti do 14. maja 1948. Na drugi strani so temu načrtu ostro nasprotovali palestinski Arabci, ki so tokrat imeli podporo na novo neodvisnih sosednjih arabskih držav. Sirija, Irak, Egipt,

² Menachim Begin je pozneje postal premier Izraela od 1977 do 1983.

Jordanija in Libanon so pričele zbirati vojsko in napetost med Izraelom ter njenimi sosednjimi državami skupaj s Palestinskim narodom je pričela naraščati.

14. maja 1948 je prvi Izraelski predsednik vlade David Ben-Gurion proglasil neodvisnost države Izrael, ki sta jo takoj priznali ZDA ter Sovjetska zveza. Po proglasitvi neodvisnosti so z namenom, da ga uničijo, Izrael napadle države Egipt, Sirija, Irak, Jordanija in Libanon.

5.1.1 VOJNA ZA NEODVISNOST

Vojna za neodvisnost Izraela se je pričela 14. Maja 1948, ko je prvi izraelski predsednik David Ben Gurion naznanil neodvisnost Izraela. Tega dne je pet sosednjih Arabskih držav (Egipt, Sirija, Irak, Transjordanija in Libanon) napadlo Izrael z namenom, da ga uničijo. Sama napetost, ki je pripeljala do te vojne, se je pričela nekaj mesecev pred tem in sicer z dnem, ko so Združeni Narodi ratificirali resolucijo 181, kateri so ostro nasprotovali Arabci. Resolucija 181 je predvidevala razdelitveni načrt Palestine na judovsko in palestinsko državo. Že pred glasovanjem je Jamal Hussein, tiskovni predstavnik Arabskega višjega odbora izjavil Združenim Narodom, da v kolikor se ratificira resolucijo, bodo Arabci do zadnje krvi branili svoje ozemlje (Bard, 2006, str. 35).

29. novembra, ko je bila sprejeta resolucija, se je pričelo nasilje v Palestini. Do februarja 1948 je bilo v izgredih ubitih že približno 427 Palestincev, 381 Judov in 46 Britancev ter še enkrat toliko poškodovanih. Samo v Marcu so se te številke podvojile.

V tem času pa so arabske države zbirale svojo vojsko in 9. januarja 1948 prvič napadle judovsko skupnost. Muslimanski verski vodja (mufti) v Egiptu je pozval vse muslimane k sveti vojni (jihad) ter s tega stališča sta bili ustanovljeni dve milici, AAS in ALA. AAS oziroma Arabic Army of Salvation je napadla z juga in je imela vsaj 1000 pripadnikov v svojih vrstah³. ALA oziroma Arabic Liberation Army, je napadla judovsko skupnost iz severa, natančneje preko Libanona. obsegala je približno 8000 pripadnikov, ki so bili prostovoljci iz različnih arabskih držav ter Muslimanske bratovščine. Poveljstvo ALA je prevzel Fawzi al-Kaukji. Napadu s severa se je pridružil še Libanon, ki naj bi imel v napadu zbranih približno 1000 vojakov ter Sirija, ki je v vojno poslala 12000 mož.

Z zahodnega brega sta napadli Transjordanija in Irak. Izmed vseh vojsk, ki so napadle Izrael, je bila jordanska edina, ki se je lahko po opremi, pripravljenosti in izučenosti primerjala z izraelsko. Transjordska vojska oziroma kot se je imenovala »Arabska legija« je namreč uporabljala britansko opremo in imela v svojih vrstah tudi britanske častnike. Poleg tega je britanska vojska izučila tako transjordske vojake kot tudi častnike za boj. V vojni je sodelovalo 10000 vojakov. Poleg Transjordske vojske je z zahodnega brega napadel tudi Irak. Iraška vojska je na vrhuncu vojne imela v Palestini 21000 vojakov.

³ točnega podatka ni, saj ni bilo osrednjega poveljstva

Z juga je krenila egiptovska vojska, ki je imela v svojih vrstah od 800 do 1200 pripadnikov saudske Arabije, katere so na pomoč poslali prav Emirati. Sam Egipt je vpoklical in poslal v boj vsega skupaj 20000 enot.

Skupno so arabske države poslale v boj okrog 70000 vojakov, a moramo vedeti, da se je okrepitev pošiljalo postopoma in je število 70000 enot bilo prisotnih sredi leta 1948. Na drugi strani je Hagana, vojaška enota Izraela, imela ob pričetku vojne 1947 pripravljenih 10000 vojakov. Do februarja so jih mobilizirali že 21000 in na koncu vojne leta 1949 je imela mobiliziranih skupaj z logističnim osebjem približno 117000 enot.

Arabske enote so prve mesece vojne Judom povzročile veliko žrtev in prekinile marsikatero trgovsko pot med mesti. Vse do 14. maja 1948, ko je Izrael naznanil neodvisnost, se je ta vojna spremenila v vojno za neodvisnost Izraela. Do takrat je namreč Hagana bolj ali manj skrbela za obrambo in zaščito svojih ljudi, saj izraelska vlada ni želela ogroziti uresničitve resolucije ZN 181. Po tem datumu so pričeli s polnimi pripravami, da odbijejo napade arabskih držav in jih prisilijo v prekinitev vojne.

To vojno bi lahko postavili za klasičen primer, kaj se lahko zgodi, če se gre v vojno s slabo opremljeno vojsko, ki je slabo pripravljena na boj in po vrhu vsega še častniki popolnoma brez ustreznih izkušenj. Saj je pet velikih arabskih držav, na začetku vojne v boj poslalo skupno 20000 vojakov in nato v nekaj več kot pol leta je številka narasla na 70000 in se bori proti državi, ki ima prve pol leta vojne več kot pol manj enot. Edgar O'Ballance, polkovnik britanske vojske, je zapisal komentar o iraški vojski in njenem vojskovanju, med drugim: »... lahko se le čudite, kako na splošno je pasivna tako velika masa vojakov ..." (Pollack, 2002, str. 154). Iraški častniki se namreč niso znali pravi čas odzvati na spremembe na bojnih linijah, kar povezuje s pomanjkanjem izkušenj. Poleg tega so imeli tudi zastarelo oklepno divizijo, kateri se je nekaj oklepnikov med vojno pokvarilo. Zaradi prepočasne odzivnosti častnikov so se te enote prepočasi odzvale na izraelske protinapade in bile prepogosto lahka tarča za protiolepno izraelsko enoto. Kljub temu da so krožile trditve, da so imeli Iračani logistične težave s preskrbo svojih enot, saj so bili oddaljeni preko 1000 km od svoje države, o tem ni nobenih dokazov. Prav nasprotno, na zahodnem bregu so ves čas imeli na voljo tako gorivo, orožje ter strelivo, kot tudi hrano, kar nakazuje na to, da so bili zmožni zadovoljivo opraviti ta logistični preizkus.

Transjordanija je zaradi gospodarskih težav komajda preživljala svojo Arabsko Legijo in to je bila tudi edina vojska, zmožna enakovrednega boja z Izraelci. Sirci so se na presenečenje borili bolje od ostalih. Znali so koordinirati napad, borili so se pogumno in bili enotni (z razliko od Egipčanov). kljub temu da so sicer imeli tudi katastrofalne predstave na bojnem polju, so vedno poskušali izpeljati bitko s kombiniranjem oklepne divizije s podporo topniške divizije. Egipt se je lahko z Izraelom primerjal le po številčnosti. Bili so slabo opremljeni in častniki so tako kot v ostalih primerih bili neizkušeni in nepoučeni o vojaških strategijah. Egiptovski major Gamal Abdel Nasser je zapisal, da egiptovska vojska v Palestinski puščavi ne deluje kot vojska temveč kot nepovezana enota.

Če dodam še primer enote ALA, katere operativni poveljnik je bil Fawzi al-Kaukji, čigar sposobnosti strokovnjaki vrednotijo z mešanimi občutki. Vsekakor je imel veliko izkušenj, a ker je prihajal iz nekdanje Otomanske vojske, je bil vajen čisto drugačnih pogojev opremljanja, usposabljanja, vsekakor pa ni imel znanja o izvajanju gverilskih napadov. Februarja 1948 je z vojsko velikosti bataljona napadel mestece Tirat Zvi, ki ga je branila majhna, slabo opremljena judovska enota. El-Kaukji je v dežju sprožil frontalni napad, ki so ga Izraelci odbili brez večjih težav. Pozneje je še nekajkrat poizkusil, dokler ni peščica izraelskih obrambnih enot zapustila mesteca med el-Kaukji-jevim protinapadom, ga napadla z boka, kar je njegove enote popolnoma presenetilo in jih prisililo, da se v paniki umaknejo, s tem pa so izgubili 60 vojakov in večji del opreme pustili za seboj (Pollack, 2002, str. 448). El-Kaukji-jeve enote so bile do maja 1948 poražene zgolj zato, ker so Izraelske sile znale sebi v prid izkoriščati in uporabljati strategijo in taktične premike svojih enot (proti vsem akterjem, ne samo proti el-Kaukji-ju) (Pollack, 2002, str. 448-449).

Poleg vsega so že mnogo pred tem Izraelske oblasti in Hagana pripravile zloglasen, za nekatere tudi kontroverzen načrt, imenovan "načrt Dalet" ali "načrt D". Izraelci so predvidevali, da jih bodo Arabci slej ko prej napadli in so zato želeli izdelati načrt obrambe in kasnejšega protinapada, ki je bil med vojno za neodvisnost tudi eden ključnih dejavnikov za zmago Izraela. V načrt so zapisali tudi, kako bodo pregnali Arabce iz Palestine, takoj ko jo britanske oblasti zapustijo. Takrat naj bi se Izrael, kar se da razširil in pridobil čim več ozemlja, vsakršno arabsko naselje bi uničili, prebivalce pa izgnali. S sprejemom tega načrta je Hagana neposredno in odločilno prispevala k nastanku palestinskega begunskega vprašanja. Načrt je stopil v veljavo 25. aprila 1948.

Sama vojna za neodvisnost je trajala do leta 1949, ko je 24. februarja sklenila premirje z Egiptom, nato 23. marca z Libanom, 3. aprila z Transjordanijo in 20. Julija z Sirijo. Irak in Izrael nista sklenila mirovnega sporazuma in je zato Irak le umaknil svoje enote iz ozemlja, ki ga je zavzel ter prepustil Transjordaciji (Jewish virtual library, 2014).

Izrael oziroma judovska skupnost je utrpela veliko število žrtev. V vojni je življenja izgubilo 4000 vojakov ter 2400 civilistov (skupno 6400), kar je to takrat pomenilo 1 % celotnega judovskega prebivalstva v Izraelu. Podatki glede žrtev na strani arabskih držav se gibljejo med 4000 (2000 za Egipt, 1000 za Transjordanijo in 1000 za Sirijo) in 15000 (Jewish virtual library, 2014). Potrebno je tudi povedati, da si je Izrael v vojni za neodvisnost povečal ozemlje za 50 % ter ustvaril palestinsko begunsko vprašanje, ki je glavna tematika mirovnih pogajanj še danes, saj ostaja po več kot petdesetih letih še vedno nerazrešeno.

5.1.2 PALESTINSKO BEGUNSKO VPRAŠANJE

Palestinsko begunsko vprašanje se je pojavilo po vojni za neodvisnost Izraela (1948–1949). Palestinci so v osnovi vsi begunci, katere pa lahko geografsko gledano razdelimo na 6 kategorij:

1. tisti, ki so ostali na območju, ki ga je zavzel Izrael v letih 1948–1949,

2. tisti, ki so ostali na Zahodnem Bregu in Gazi,
3. tisti, ki so pobegnili iz območja, priključenega Izraelu v letih 1948 in 1949 in so postali begunci v sosednjih okrajih (Zahodni Breg in Gaza), ki so pozneje tudi bila okupirana s strani Izraela,
4. tisti, ki so pobegnili na Vzhodni Breg od leta 1947 do danes (Jordanija jim je tudi podelila državljanstvo),
5. tisti, ki so pobegnili v sosednje države
6. in tisti, ki so se preselili v ostale države.

Med vojno za neodvisnost so Arabski Palestinci množično zapuščali vojno območje, še posebej zato ker so bili prestrašeni zaradi masakra, ki se je zgodil 9. aprila 1948 v vasi Deir Yassin, ko so judovske enote ubile 254 Palestinskih vaščanov. Dogodek so tudi sami razširili, da bi sprožili paniko med Arabci. Sredi maja se je v času, ko je napredovala Izraelska vojska, iz nekaj tisoč beguncev že povečalo na več sto tisoč. Ko je leta 1949 prišlo do premirja, je na območju, ki ga je zavzel Izrael, približno 800000⁴ Palestincev zapustilo svoje domove ali pa so bili iz njih izgnani. Največ beguncev se je zateklo na Zahodni breg, nekateri od njih so šli še naprej čez reko Jordan in se ustavili v Jordaniji. Preostali so se umaknili v Gazo, Libanon in Sirijo. Približno 160000 Arabcev pa se je odločilo, da se ne bo umaknilo pred izraelsko vojsko in so postali t. i. Izraelski Arabci, ki danes predstavljajo 20 % vsega prebivalstva v Izraelu (1,44 Mio).

Palestinci so po vojni pričakovali, da se bodo smeli vrniti v svoje domove v roku nekaj tednov. Kmalu je postalo jasno, da Izrael tega na bo dovolil. Zato so ZN ustanovili agencijo za pomoč in zaposlovanje palestinskih beguncev na bližnjem vzhodu (UNRWA - UN Relief and Works Agency), ki je skupaj ustanovila 59 begunskih taborov. Ti begunski tabori se nahajajo v Gazi, na Zahodnem bregu, Vzhodnem bregu, še posebej v okolici Ammana, v južnem in osrednjem Libanonu, v okolici Bejruta in Siriji. Status palestinskih beguncev se razlikuje glede na ozemlje, na katerem živijo. Od vseh držav, kjer se nahajajo, jim je samo Jordanija dodelila državljanstvo, medtem ko jim je Sirija dala enake pravice, kot njenim državljanom, a s to razliko, da nimajo pravice do potnega lista in so ves čas pod strogim nadzorom. Libanon pa je uradno izjavil, da ne želi trajno obdržati palestinskih beguncev in njihovih naselij v svoji državi (Held in dr., 2006, str. 244-245).

Generalna skupščina Združenih narodov je decembra 1948 izdala resolucijo 194, v kateri so zapisali, da beguncem, ki se želijo vrniti v svoje domove in živeti v miru s svojimi sosedi, morajo biti slednje dovoliti, takoj ko bi to bilo mogoče oziroma v nasprotnem primeru bi jim morali dodeliti kompenzacijo za izgubljeno imetje. Izraelska vlada se pri »pravici do vrnitve« naslanja na stališče Židovske agencije med letoma 1947 in 1948 ter na načeli resolucije 181⁵, pa tudi Izraelske deklaracije neodvisnosti, da imajo vsi arabski prebivalci pravico do izraelskega državljanstva. A po predpostavki, da tisti, ki so pobegnili med vojno v letih 1947 in 1948, niso upravičeni do tega državljanstva in zato tudi nimajo

⁴ Uradni podatki se gibljejo med 720.000 in 960.000 begunci.

⁵ načrt razdelitve ozemlja, ki ga je izdala generalna skupščina ZN

»pravice do vrnitve« kot tudi ne do kakršnekoli odškodnine. S tem pa zagovarjajo stališče, da so vsi dokazi o imetju palestinskih beguncev pred letoma 1947 in 1948 zato nični. Izrael se tudi ne misli držati resolucije 194, saj je neobvezujoča. Moramo vedeti, da resolucije, ki jih izda generalna skupščina ZN, ne posegajo v notranje delovanje države in se jih zato smatra kot neobvezujoče. Tiste resolucije, ki jih sprejme varnostni svet ZN, pa so lahko tako obvezujoče kot neobvezujoče⁶ (MacQueen, 2013, str. 327–328).

Leta 1967 je v šestdnevni vojni Izrael zavzel Golansko planoto, Zahodni breg, Gazo in Sinaj. Več kot 116.000 palestinskih beguncev, ki so po večini prihajali iz Zahodnega brega in pobegnili na vzhod v Jordanijo (približno 100.000), je moralo zopet zapustiti domove. Agencija ZN za pomoč in zaposlovanje palestinskih beguncev ali UNRWA je poimenovala te begunce »razseljene«. Poleg palestinskih beguncev je tudi 99000 Sircev pobegnilo iz Golanske planote globlje v Sirijo ter 35000 Beduinov in ostalih vaščanov s Sinaja čez sueški prekop v Egipt. Potrebno je tudi dodati, da so palestinski begunci po večini lahko dobili le manjvredna dela, z razliko od dela za višje izobraženo prebivalstvo, ki je pripomoglo k razvoju Zalivskih držav.

Glede na status beguncev lahko prejšnjih šest geografskih skupin razdelimo v štiri kategorije:

1. vsi Palestinci,
2. Palestinci, ki so registrirani kot begunci od vojne leta 1948 do 1949 (po kriterijih UNRWA),
3. »razseljene osebe«, ki so prve zbežale iz Palestinskega ozemlja leta 1969
4. in Palestinci, ki živijo v taborih Agencije ZN za pomoč in zaposlovanje (UNRWA). Slednjih naj bi bilo kar četrtnina vseh.

Po podatkih (bolje rečeno splošno sprejetih ocenah) iz leta 2004, naj bi bilo vsega skupaj 8,6 milijonov Palestincev. Od tega jih 3 milijone živi na Zahodnem bregu (skupaj z Jeruzalemom) in v Gazi. 1,44 milijonov jih živi v Izraelu, 2,5 milijonov v Jordaniji, 407000 v Siriji, 390000 v Libanonu, 400000 v ostalih državah srednjega vzhoda ter 500000 drugje po svetu (Held in dr., 2006, str. 246–247).

5.1.3 FATAH IN PLO

Ker se mednarodna skupnost leta 1949 ni odzvala s kakršnimikoli ukrepi, ki bi pomagali Palestincem, so se ti odločili, da se bodo sami organizirali. Leta 1958 je bila ustanovljena večja skupina imenovana Fatah - ime je obrnjena kratica za Harakat al-Tahrir al-Filastiniyah, Palestinsko osvobodilo gibanje. Izvajali so gverilske napade na Izrael, z majhnimi od 3- do 4-članskimi skupinami komadosov, ki so naskrivaj napadli iz Gaze, Libanona, Jordanije in Sirije. Njen ustanovitelj in vodja je bil Jasser Arafat, ki si je nadel

⁶ Slednje je odvisno od poglavja pod katerim je resolucija izdana, npr.: poglavje VII ureja varovanje mednarodnega miru. Z tem poglavjem se lahko tudi dovoli uporabo vojaške sile proti državi članici.

ime Abu Ammar.

Nekaj let pozneje, natančneje leta 1964, je bila v Kairu s strani Egipta in Arabske lige ustanovljena, organizacija PLO - Palestinska osvobodilna organizacija (Palestine Liberation Organization). PLO je pod svoje okrilje združila različne stranke in vojaške milice, ki so se borile za osvoboditev Palestine. Leta 1969 se je Fatah priključila PLO in istega leta je tudi Jasser Arafat postal predsednik te organizacije. PLO je ustanovila svojo »bazo« v Jordaniji, kar je jordanskemu kralju Husajnu dalo misliti, da želijo ustanoviti državo znotraj države in njega izpodriniti s prestola. To je pripeljalo do kratke, a krvave vojne septembra 1970, ki je trajala približno eno leto. Ta dogodek je bil za palestinsko gverilsko gibanje pozneje znan kot »črni september«. Svoj sedež je organizacija nato preselila v Libanon, kjer so tudi ZN in arabske vlade priznale obstoj PLO ter Arafata kot uradnega predstavnika palestinskega ljudstva. Organizacija je v Libanonu delovala vse do leta 1982, ko je zaradi pritiska zahodnih držav ter vdora Izraela v Libanon, kar je privedlo do prve Libanonske vojne (z namenom, da se uniči PLO) in prisililo organizacijo, da se umakne in ustanovi nov sedež v Tunisu. Leta 1994 so sedež prestavili na Zahodni breg in nato leta 2002 v Gazo.

5.2 VOJNA ZA SUEZ LETA 1956

Vojna za sueški prekop ali kriza v Suezu je po besedah nekaterih strokovnjakov t. i. »Pozabljena vojna«.

Še v času Kraljevine Faruka, Kralja Egipta, je Polkovnik Gamal Abdel Nasser opazil veliko nezadovoljstvo ljudi zaradi prisotnosti Britancev v njihovi državi. Zato je ustanovil skupino t. i. Svobodnih oficirjev, ki so pričeli z napadi na britanske enote (glavno oporišče britancev je bilo v Port Said-u). V tej napetosti je Nasser izkoristil priložnost in 23. julija 1952 brez nasilja odstavil kralja z oblasti in sam, potem ko je nasledil prvega egiptovskega predsednika Muhammeda Neguiba, prišel na oblast leta 1954. Nadaljeval je politiko gospodarskih reform, pri katerih je bila glavna točka izgradnja Asuanskega visokega jezusa (saj je bil pred tem že zgrajen en nižji jeza). Ker se je v tistem času tudi odvijala Hladna vojna, je Nasser slednje izkoristil sebi v prid in pričel pogajanja z ZDA in Sovjetsko zvezo. ZDA so skupaj z Veliko Britanijo za izgradnjo ponudile 70 milijonov dolarjev (56 milijonov dolarjev ZDA in 14 milijonov VB). Kmalu za to ponudbo pa je Nasser uradno priznal obstoj komunistične republike Kitajske, kar je bil na nek način znak, da podpira Sovjetsko zvezo. V tistem času mu je tudi Sovjetska zveza ponudila 1,12 milijarde dolarjev visoko posojilo po 2 % obrestni meri (info.olsonb.com). ZDA so zaradi egiptovskega priznanja komunistične republike Kitajske umaknile svoj predlog (kot tudi VB) in predvidevale, da se po vsej verjetnosti Sovjetska zveza ne bo držala dogovora. Egipt je nato 26. Julija 1956 nacionaliziral sueški prekop, ki je bil predtem v upravljanju VB in Francije, obema pa je za to dejanje ponudil kompenzacijo. Razlog je bilo financiranje projekta izgradnje Asuanskega jezusa, ki bi ga financirali s pobranimi pristojbinami (čeprav se je neuradno špekuliralo, da je bil to odgovor na umik ponudbe financiranja s strani ZDA in VB). Nasser je nato zaprl prekop za izraelske ladje in tudi blokiral vhod v Tiransko ožino. S tem se je pričela stopnjevati napetost med Izraelom in

Egiptom.

29. oktobra 1956 je Izrael pričel »operacijo Kadeš« v sodelovanju s francoskimi in britanskimi silami (»operacija Mušketir«) in pričela se je vojna za Suez. Britanske in francoske sile so se dogovorile, da bodo zavzele Sueški prekop, medtem ko naj bi Izrael prevzel Sinaj. Izrael je v vsega 100 urah premagal egiptovsko vojsko tako na kopnem kot tudi na morju in prevzel nadzor nad polotokom Sinaj. Zaradi bliskovitega pričetka vojne (poleg tega tudi vpletenosti VB in Francije) so se ostro odzvale ZDA in SZ, ki sta zahtevali umik izraelske vojske iz Sinaja. Zaradi mednarodnega pritiska je Izrael (tudi pod zagotovilom ZN, da do blokade ne bo več prišlo) 8. novembra 1956 umaknil svojo vojsko (Sinai Campaign, 2014).

Kljub temu da je Nasser z vojaškega vidika izgubil, je veliko pridobil na političnem odru. Egiptovsko ljudstvo ga je vzljubilo in priljubljenost mu je izjemno zrastle. Uspela mu je nacionalizacija sueškega prekopa, saj sta se VB in Francija po kratki vojni umaknili in prepustili lastništvo in upravljanje Egiptu. Leta 1958 je za pričetek gradnje Asuanskega jezusa tudi Sovjetska zveza (SZ) poslala v Egipt svoje inženirje, kot tudi odobrila milijardno posojilo. Nasser je s svojimi odločitvami in dejanji postal eden najvplivnejših vodij arabskega sveta (MacQueen, 2013, str. 88–94).

5.3 ŠESTDNEVNA ARABSKO-IZRAELSKA VOJNA

V naslednjih letih od 1957 dalje, je napetost med Izraelom ter sosednjimi arabskimi državami (še posebej Egiptom in Sirijo) naraščala. Arabski nacionalizem je bil na vrhuncu in marsikdo je Izrael enačil s križarji, sionizem pa v luči zahodnega imperializma in kolonializma. Sirija je od časa do časa obstreljevala z Golanske planote Izrael do te mere, da so poljedelci med letoma 1962 in 1963 morali uporabljati za delo »oklepne« traktorje, vsi civilisti pa so se morali privaditi na bivanje v zakloniščih. Prav tako so se v boj z Zahodnega brega spustili tudi pripadniki Fataha (Jelinčič, 2009, str. 341).

Med diplomatskimi konflikti, ki so se vrstili v 60-ih, je najbolj omembe vreden diplomatski konflikt, ki se je zgodil v začetku tega desetletja. Na dan je prišel podatek, da so Izraelci dokončali projekt črpanja vode iz Jordanske reke (projekt imenovan Israel's National Water Carrier - NWC) z namenom, da bodo lahko z vodo oskrbeli poljedelske projekte ter nove naselbine. To pa je bil znak arabskim državam, da bodo s takšnim projektom Izraelci v svojo državo spustili še več judovskih priseljencev z vsega sveta in s tem še bolj okrepili svojo moč.

Leta 1964 je bil dokončan največji izraelski projekt na področju voda. Zgradili so velike rezervoarje in črpališča za preusmeritev vode iz reke Jordan na jug Izraela. S tem so zanetil spor s Sirijo in posledično tudi Egiptom in Jordanijo, saj so s hidrotehničnim projektom povzročili predvidevanja, da bi se število priseljencev v Izrael povečalo. Ozemlja, ki so bila do takrat nenaseljena, lahko postala naseljena, saj bi omogočili pritok vode (80 % vode bi šlo za poljedelstvo in namakalne površine, 20 % pa za pitno vodo).

Poleg tega je Nasser kot najvplivnejši vodja arabskega sveta bil večkrat nastrojen proti Izraelu. Po Letu 1964, še posebej v letu 1965 so postajali njegovi javni govori vse bolj retorični in sovražno nastrojeni proti Izraelu. Nekateri primeri Nasserjevih nastopov: »Ne bomo stopili na Palestinsko zemljo prekrito s peskom, mi bomo stopili na zemljo prepojeno z krvjo ... / ... poskrbeli bomo za povrnitev vseh pravic Palestinskim ljudem. Z drugimi besedami, poskrbeli bomo za uničenje Izraela. Neposreden cilj: izpopolnitev vojaške moči, nacionalni cilj: izkoreninjenje Izraela.« (Bard, 2006, str. 45).

S takšnimi in drugačnimi dejanji so se vse strani te naraščajoče napetosti, vedno bolj zavedale, da se bliža spopad z Izraelom. Ker je bila arabska nacionalnost na samem vrhuncu, so bili tudi zato vse bolj prepričani, da jih tokrat Izrael ne bo mogel premagati. V letih 1965 in 1966 se je število terorističnih napadov na Izrael pričelo povečevati. Egipt in Sirija sta zaradi naraščanja napetosti podpisala medsebojni obrambni sporazum leta 1966 in leta 1967 je Egipt isti sporazum podpisal tudi z Jordanijo (Bard, 2006, str. 47; MacQueen, 2013, str. 138).

Maja 1967 je Sovjetska zveza iz neznanega vzroka izjavila, da je zaznala premik večje izraelske vojske na mejo s Sirijo (kar je Izrael zanikal in se je kasneje tudi izkazalo za neresnično informacijo). Zaradi tega in dogodka mesec dni pred tem, ko so Izraelska letala v povračilnem ognju na Sirijo sestrelila 6 Sirskih Migov, je Nasser poslal na Sinaj 100000 vojakov (od 160000). Večina jih je bila rezervistov, a vsaj tretjina je bilo vojaških veteranov.⁷ Na drugi strani je Izraelska vojska zbrala 70000 vojakov, ki jih je postavila ob mejo v polni pripravljenosti za boj.⁸ Nasser je tudi ukazal mirovnim silam OZN⁹, naj zapustijo Tiransko ožino in je takoj zatem s svojim ladjevjem blokiral vhod do izraelskega pristanišča. Z razliko od prejšnje vojne leta 1956, je tokrat na Izraelovi strani stala tudi Amerika, saj se je bala egiptovskega zavezništva s Sovjetsko zvezo.

5. junija 1967 je Izrael po več kot treh tednih polne bojne pripravljenosti v zgodnjih jutranjih urah napadel Egipt in posledično tudi Sirijo in Jordanijo. V vsega treh dneh je padel Sinajski polotok, kljub temu pa se je na njem odvil eden največjih tankovskih spopadov v moderni dobi. V tem času je Izrael zavzel tudi Golansko planoto, kljub temu, da je prve tri dni boja bolje kazalo Sircem, pa je Izrael močnejše pritisnil na njih, potem ko je opravil z Egiptom. Izrael je poleg tega zavzel tudi vzhodni Jeruzalem in Zahodni breg, ki sta bila pod Jordanijo.

Vojna je trajala vsega 6 dni, od 5. do 10. junija 1967:

- 5. junij: Izrael sproži zračni napad na Egipt, Jordanijo, Sirijo in tudi Irak, ki je poslal nekaj okrepitev Egipt. Skoraj vso egiptovsko vojno letalstvo je bilo tisti dan uničeno, saj je bil napad nepričakovan in so bila letala prizemljena na letališčih.
- 6. junij: Izrael zavzame Gazo, vzhodni Sinaj in Zahodni breg.

⁷ Poleg vojakov je bilo poslanih še 950 tankov, 1100 transportnih vozil, 1000 topov in 450 vojaških letal.

⁸ 700 tankov in 207 letal.

⁹ OZN je varoval tiransko ožino od vojne 1956 dalje.

- 7. junij: Izraelske enote se pomaknejo skozi Sinajski polotok, zavzamejo Jeruzalem in sklenejo prekinitev ognja z Jordanijo.
- 8. junij: Izrael sprejme prekinitev ognja z Egiptom, potem ko je celoten Sinaj osvojen, prav tako zavzamejo še preostanek Zahodnega brega.
- 9. junij: Izrael se preusmeri na Golansko planoto.
- 10. junij: Izrael zavzame Golansko planoto in Sirija sprejme prekinitev ognja.

Vzroki, da so Sirija in Jordanija z Egiptom na čelu izgubile, je predvsem v nepripravljenosti. Egiptovska obveščevalna enota namreč ni natančno vedela, kaj se dogaja z Izraelsko vojsko (kje se nahaja, kakšna je njena velikost itd.). Med Operacijo Kadeš je Izraelska obveščevalna agencija bila popolnoma obveščena o vseh, še tako najmanjših podrobnostih glede svojega sovražnika in tu je imel Izrael že svojo prednost. Strategije na arabski strani zopet ni bilo. Že res, da se je Egipt bolje pripravil v primerjavi z vojno leta 1956 in bolje utrdil mejo z Izraelom, a je kljub temu bila taktika načrtovana, kot da sovražnik ne pozna drugega kot čelni frontalni napad.

V tej vojni je prvi napadel Izrael. To je bila odločilna poteza, saj v nasprotnem primeru (če bi Izrael čakal, da ga napadejo sosednje arabske države) ne bi imel prednosti presenečenja. Tako pa je sam prvi napadel, ujel sovražnika nepripravljenega in že v prvem dnevu vojne uničil egiptovsko letalstvo in pridobil nadzor nad zračnim ozemljem. Potem ko je Izrael v »bliskoviti« potezi obkolil glavnino egiptovske vojske v Sinaju, je Nasser po vojni v enem izmed intervjujev izjavil: »Če bi vedel, da imam tako nesposobne generale, ki se ustrašijo hitro bližajočega sovražnika, ki je bil še po vrhu vsega polovico manjši od nas ... se nikoli ne bi spustil v konflikt z Izraelom.« Izrael je pridobil lažje obranljivo ozemlje ter tudi trajno sovrašтво z arabskim svetom (Pollack, 2002, str 62–90).

5.3.1 POSLEDICE ŠESTDNEVNE VOJNE

Izrael je v šestdnevni vojni zelo povečal ozemlje. Zavzel je Golansko planoto, Sinaj, Gazo in Zahodni breg. Golanska planota je še danes jedro spora med Sirijo in Izraelom, saj Sirija zahteva vrnitev okupiranega ozemlja, Izrael pa se mu ne želi odreči.

Sam začetek vrnitve okupiranih ozemelj se je začel novembra 1967, ko je OZN ratificirala resolucijo 242. v Resoluciji 242 je zapisala, da se morajo vse izraelske sile umakniti iz okupiranega ozemlja ter ga vrniti predhodnim lastnicam, saj bo le tako zagotovljen svetovni mir.

Prenos lastništva Sinajskega polotoka se je pričel leta 1978 in v celoti končal leta 1982. Ker je ozemlje Sinaja in Golanske planote tematika arabsko-izraelskega konflikta, se bom bolj osredotočil na ozemlje Gaze in Zahodnega brega, ki je bolj v povezavi z palestinsko-izraelskim konfliktom. Zahodni breg in Gaza sta bila od leta 1967 dalje pod vojaško upravo Izraela.

5.3.1.1 Jeruzalem

Od vojne za neodvisnost leta 1948 je bilo mesto Jeruzalem razdeljeno na vzhodni in zahodni del. Vse do leta 1967, ko je Izrael zavzel vzhodni del in ponovno združil mesto v eno. En večjih današnjih konfliktov pri pogajanjih je dejstvo, da je leta 1980 Kneset (Izraelski parlament) proglasil, da je Jeruzalem glavno mesto Izraela.

Kot so zapisali v zakonu, imenovanem Jeruzalemski zakon, je Jeruzalem kot celoten in združen prestolnica Izraela (Sinai Campaign, 2014). Ta odločitev je precej razburkala palestinsko in tudi mednarodno javnost, saj je ta v nasprotju z resolucijo 181 iz leta 1947, ki je predvidevala Jeruzalem pod mednarodno upravo. Prav tako je ta poteza v nasprotju z četrto Ženevsko konvencijo (Ženevska konvencija za zaščito civilistov v času vojne), ki govori, da je prepovedano kakršnokoli poseganje v okupirano ozemlje, tako gradbeno kot tudi namerno priseljevanje¹⁰. Zaradi tega so ZN izdali več resolucij (med drugim resolucija 478), ki so postavile Zakon o Jeruzalemu za ničten in neveljaven. Še dandanes ima večina držav svoja veleposlaništva v Tel-Avivu.

Najpomembnejša resolucija izmed vseh, ki je bila tudi temelj za nadaljnja mirovna pogajanja med arabskimi državami ter tudi Palestinci, je resolucija 242. Ta resolucija je problematiko strnila na pet točk, in sicer:

- umik Izraelske vojske,
- mir znotraj varnih in priznanih meja,
- svobodo plovbe,
- rešitev begunskega vprašanja in
- rešitev varnostnih ukrepov, vključno z demitaliziranim območjem.

Na splošno bi lahko rekli, da je spor glede Jeruzalema sestavljen iz več plasti. Palestinska stran trdi, da vzhodni Jeruzalem pripada njim že zaradi »zelene črte« oz. meje, ki je nastala po vojni za neodvisnost leta 1948. Po drugi strani pa tudi zaradi tega, ker se v vzhodnem delu nahaja najbolj sveti kraj tako za jude kot tudi za muslimane. Namreč tam se nahaja Tempeljski hrib (Har Habayith) oziroma za muslimane Veličastno svetišče (Haram ash-Sharif). Za Jude je to kraj, kjer so leta 70 n. š. Rimljani porušili drugi Salomonov tempelj. Za muslimane pa je kraj, kjer se je prerok Muhamed povzpел v nebesa, tam tudi stoji Kupola na skali ter kraj, kjer stoji mošeja al-Aqsa, ki je ena najstarejših na svetu.

Kot odgovor na izraelsko odločitev, da je Jeruzalem njihovo glavno mesto je PLO 15. novembra 1988 proglasila, da je vzhodni Jeruzalem glavno mesto Palestine.

¹⁰ Izrael je namreč v Jeruzalemu postavil sedeže vseh pomembnejših institucij, kot je npr.: Kneset. Pravtako je gradil naselja na območju Gaze in Zahodnega brega.

5.4 PRVA INTIFADA

Palestinska vstaja ali po arabsko intifada se je začela decembra 1987 in je bila neprijetno presenečenje ali bolje rečeno šok za Izrael. Nekateri imenujejo to vstajo tudi vojna kamnov, saj so Palestinci bili po večini oboroženi le z kamenjem. Intifada je bila rezultat večletnega poniževanja Palestincev s strani Izraela, s tem ko so se ves čas dogajali umori palestincev, preseljevanje palestincev pod prisilo, deportacije in uničevanje njihovih domov¹¹. Napetost je zaradi tega pričela naraščati in dosegla vrhunec 9. decembra 1987 v begunskem taborišču Jabalia, ko se je vojaški tovornjak zaletel v avto, v katerem so se vozili štiri Palestinci in so bili na licu mesta mrtvi. Hitro so se razširile govorice, da naj bi voznik tovornjaka namenoma povzročil nesrečo in to je bilo dovolj, da so se nemiri hitro razširili iz Jabalie, ki je na severu Gaze, čez celotno Gazo ter Zahodni breg.

Palestinci, tudi mladoletni, so zavzeli ulice, postavili barikade, zakurili gume na ulicah, da so bili določeni predeli Zahodnega brega in Gaze v megli dima in po večini obmetavali izraelsko vojsko (IDF - Israeli Defense Force) s kamenjem, v nekaterih primerih pa tudi z molotovkami. Intifade, ki je trajala 6 let, ni organizirala nobena politična ali kakšna druga organizacija, bila je preprosto volja ljudi, ki so imeli dovolj zatiranja. Že res, da je to priložnost med drugimi zagrabil tudi Hamas, ki je med tem sprožil tudi nekaj terorističnih akcij na izraelske enote.

Poleg tega so tudi ljudje bili nezadovoljni nad delovanjem PLO, ki je bila takrat v izgnanstvu in je delovala v Alžiriji. Predsednik PLO, Yaser Arafat, je seveda poskušal umiriti nastalo situacijo, a je že zaradi oddaljenosti od samega kriznega žarišča ni mogel nadzorovati. Istega leta kot se je začela intifada, je bil ustanovljen tudi Hamas - Harakat al-Muqawamah al-Islamiyyah - Gibanje za islamski odpor, ki je prisegal na radikalno islamistično oblast celotne Palestine, zavrnil PLO kot edinega legitimnega predstavnika palestinskega ljudstva ter se zavzemal za pridobitev palestinskega ozemlja na silo. Hamas je ena izmed vej Muslimanske bratovščine in je vseskozi oporekal mirovnim pogajanjem in tudi v kasnejših pogajanjih vseskozi kršil premirje in nadaljeval boje (običajno z raketnim obstreljevanjem).

Palestinska deklaracija o neodvisnosti

28 oktobra 1974 je arabska liga priznala status PLO kot edinega legitimnega predstavnika palestinskega ljudstva. To je tudi bil pogoj, da so združeni narodi mesec dni pozneje sprejeli PLO kot opazovalca brez države. Leta 1988, natančneje 15. novembra, je Yaser Arafat na zasedanju Palestinskega državnega sveta, ki je potekalo v mestu Rabat, Alžirija, prebral deklaracijo o neodvisnosti, ki so jo nato izglasovali. Z deklaracijo so kot glavno

¹¹ Izraelska politika zatiranja nacionalizma ali narodne zavesti Palestincev, ki se je imenovala "Železna pest" ("Iron Fist").

mesto postavili Jeruzalem, natančneje Vzhodni Jeruzalem¹², v katerem pa še danes Izrael ne dovoli delovanja palestinske politike, kot tudi ne kakršnekoli palestinske inštitucije ali urada. S tem pa se je tudi uradno Jordanija odločila izpustiti Zahodni breg izpod svojega lastništva in v želji, da bodo to ozemlje prevzeli Palestinci. Od vojne 1967 je Izrael okupiral Zahodni breg, ki je bil od takrat dalje pod izraelsko vojaško upravo. Do februarja leta 1989 je Palestino priznalo že 89 držav. Njen predsednik pa je seveda bil Yaser Arafat, a ne glede na to je sama neodvisnost nato pripomogla k pričetku mirovnih pogajanj.

Leta 1990 so se izgredi pomaknili tudi v Jeruzalem, kjer so Palestinci obmetavali Jude s kamenjem. Do konca Intifade je na palestinski strani padlo približno 1200 žrtev, od tega več kot 200 otrok, medtem ko se na izraelski strani številke gibljejo od 180 do 300 (odvisno od poročila). kljub temu, da je sama vstaja nastala kot posledica zatiranja ljudstva in si z njo niso obetali nikakršnih večjih sprememb, pa se je zgodilo ravno obratno. Ker so sami sprožili upor proti Izraelu, so svetovni javnosti tudi predstavili svojo plat zgodbe in s tem tudi svojo identiteto. Dokazali so tudi, da Jeruzalem le ni združeno mesto v Izraelu, kot so pred tem izraelske oblasti trdile. Ker je vstaja pridobila tako razsežnost, so pritegnili tudi pozornost svetovnih medijev, ki so javno kritizirali izraelsko oblast. Sama kritika je nanje letela že zaradi izvajanja politike »železne pesti«, ki je na nasilen in nehuman način zatirala palestinsko narodno zavest. Poleg vseh ostalih poglavij, ki so jih še dosegli, je najpomembnejša po vsej verjetnosti ravno vzpodbuda Arafatu, da je preoblikoval politično idejo, razglasil neodvisnost. Slednje je posledično vodilo do pričetka mirovnih pogajanj med Izraelom in Palestino, ki so sledila Intifadi.

¹² Državnih mej niso natančno določili, za državljane pa so zapisali, da so vsi Palestinci ne glede na to, kje se nahajajo.

6 MIROVNA POGAJANJA

Mirovni proces oz. mirovna pogajanja so se pričela v začetku 90-ih, v času, ko se je končala prva Zalivska vojna. Sovjetska Zveza je razpadala in s tem se je tudi končala hladna vojna. Na območju Palestine je takrat divjala prva intifada. V sila razburkanem mednarodnem okolju se je spremenila tudi sama ideologija PLO, ki jo je vodil Arafat. Pred tem je slonela na bojevanju proti Izraelu ter nepriznavanju obstoja Izraelske vlade.

6.1 MADRIDSKA KONFERENCA

Madridska konferenca je potekala od 30. oktobra 1991 do 4. novembra 1991 v Madridu. Pričela se je na pobudo ameriškega predsednika Busha ter predsednika sovjetske zveze Mikhaila Gorbačova, ki sta povabila predstavnike Izraela, Sirije, Libanona, Jordanije in Palestine. To so bila zgodovinska pogajanja, saj so predstavniki vseh strani prvič sedli za skupno mizo in razpravljali o mirovnem procesu. Predstavniki Palestine, ki so nastopali skupaj z Jordanijo, niso smeli biti povezani s PLO, saj je tako zahteval Izrael. PLO je svoje »nepovezane« predstavnike usmerjal iz hotelske sobe, kar je bil bolj ali manj »pesek v oči«, da niso povezani z PLO.

Struktura madridske konference:

- odprtje konference, ki nima pooblastila, da naloži rešitve,
- dvostranski pogovori z arabskimi državami, ki mejijo na Izrael,
- pogovori s Palestinci o 5-letnem obdobju začasne samouprave, kateremu bodo sledili pogovori o trajnem statusu,
- večstranski pogovori o ključnih regionalnih vprašanjih, kot so begunci.

Kljub temu da so vse strani bolj ali manj vztrajale pri svojih tradicionalnih pogojih, zaradi katerih se pogajanja niso premaknila z mrtve točke, pa je bila konferenca kljub temu znak, da so strani zainteresirane za mirovna pogajanja. Na tej konferenci so se tudi dogovorile, da bodo ostale v dialogu in nadaljnjih stikih.

Pogovori med Izraelom in Jordanijo so se nadaljevali še po madridski konferenci, ki se je zaključila s podpisom mirovne pogodbe leta 1994. Madridska konferenca je pripeljala do tajnih pogovorov med Izraelom oz. Yitzhakom Rabinom, predstavnikom izraelske delavske stranke in predstavniki Palestine. Ti pogovori so nato vodili do tajnih srečanj, ki so sledila v letih 1992 in 1993 in so posledično postavili temelje, ki so vodili do podpisa deklaracije o načelih leta 1993 v Oslu.

6.2 MIROVNI SPORAZUM IZ OSLA (OSLO I) – DEKLARACIJA O NAČELIH

Med madridsko konferenco so se pričela tajna srečanja med predstavnikom Izraela Yossi Beilin-om ter predstavnikom PLO Ahmedom Queri-jem, vsa srečanja pa je vodil

norveški diplomat zunanjega ministrstva Terje Roed-Larsen. Temu je sledilo več srečanj med visokimi predstavniki obeh strani na Norveškem v letih 1992 in 1993. Septembra 1993 so bili s podpisom mirovne pogodbe med Izraelom in Palestino oziroma PLO v Oslu, imenovane tudi deklaracija o načelih, postavljeni temelji nadaljnjih pogajanj glede najbolj žgočih vprašanj. S podpisom mirovne pogodbe sta tako Izrael kot tudi PLO uradno priznala obstoj en drugega ter dogovorila za prenos avtoritete z Izraelske oblasti na izvoljen palestinski organ, ki bi nadziral postopek prenosa oblasti, uvedel palestinsko policijsko enoto, ki bi nadomestila umikajočo izraelsko vojsko in vse to bi potekalo v obdobju petih let. S podpisom se je tako ustanovila PA (Palestinian Authority), tudi znana kot PNA (Palestinian National Authority), katere vodja je bil Jaser Arafat in je bila zadolžena ter organizirana z namenom prevzeta oblasti po odhodu Izraelcev (Spencer, 1994, str. 79).

Glavne točke deklaracije o načelih:

Prenos pooblastil na Palestince

Izrael bi prenesel pooblastila za Gazo in Zahodni breg na Palestince in s tem bi palestinske oblasti same nadzirale to območje.

Nobene sodbe glede stalnega statusa

Kar se tiče zadev, kot so vprašanje palestinskih beguncev, Jeruzalema, varnostnih zadev in naselij, se te izključujejo iz deklaracije o načelih.

Izrael odgovoren za varnost

Deklaracija o načelih predvideva, da Izrael še naprej varuje meje ter vsa izraelska naselja v Gazi in Zahodnem bregu.

Koraki, ki predvidevajo uveljavitev deklaracije o načelih:

Samostojni nadzor v Gazi – Jeriho

Prvi korak sprejetja deklaracije je bil umik izraelskih sil z območja Gaze in Jeriha.

Prenos pooblastil

Organe turizma, obdavčenja, socialnega varstva, zdravstva, kulture in izobraževanj je potrebno prenesti v nadzor palestinskih oblasti. Ta korak naj bi se uveljavil takoj po sprejetju prvega.

Zadeva glede stalnega statusa

Zadeve glede palestinskih beguncev, Jeruzalema, mej med Izraelom in Palestino, naselij ter varnostnih razmer naj bi reševali z dodatnimi pogajanjmi, ki naj bi se pričela najkasneje po treh letih od podpisa in dogovori bi stopili v veljavo po petih letih, torej maja 1999 (Palestine facts, 2014).

Ahilova peta Oslovskega sporazuma je bilo dejstvo, da so najtežja in najbolj ključna vprašanja preložili na kasnejše reševanje, ko naj bi se v skladu z dogovorom umaknila izraelska vojska in odprla možnost za ustanovitev palestinske države. Ključna in najtežja vprašanja, ki so bila preložena, so bila: meja palestinske države, izraelska naselja, vprašanje o Jeruzalemu, razdelitev vode na Zahodnem bregu in begunsko vprašanje. Poleg tega s sporazumom niso dosegli niti dogovora, da se mora gradnja izraelskih naselij ustaviti. Zaradi teh lukenj v dogovoru je Arafat bil deležen veliko kritik s strani svojega

ljudstva, a po drugi strani, če pogledamo situacijo, da je Rabin takrat držal vse niti v svojih rokah, niti ne moremo trditi, da je imel Arafat kako drugo možnost pogajanja, kot pa upati, da se bo kaj spremenilo (Slater, 2001, str. 177).

Podpis deklaracije o načelih je leta 1994 zaradi izjemnega preboja na mirovnih pogajanjih med Izraelom in Palestino prinesla Arafatu, Predsedniku vlade Izraela Rabinu in zunanjemu ministru Izraela Shimonu Peresu Nobelovo nagrado za mir.

6.2.1 SPORAZUM O GAZI – JERIHO 1994

Podpis sporazuma je bil prvi korak v sprejemanju Deklaracije o načelih. S tem se je prenesel nadzor območja Gaze in Jeriha pod PA, ki so jo (kot tudi palestinska policijska enota) ustanovili kmalu po podpisu sporazuma. Kot prvo mesto, ki je takoj ob podpisu pripadalo PA, je bilo mesto Jeriho, ki leži ob meji z Jordanijo ter del Gaze. Razni dogovori, ki so bili sklenjeni s tem sporazumom, so bili nato ponovno postavljeni v drugem oslovskem sporazumu in sprejeti s hebronskim protokolom. S tem sporazumom o Gazi – Jeriho so tudi postala znana Arafatova pogajanja »zemlja za mir« (Spencer, 1994, str:79).

6.3 SPORAZUM OSLO II 1995

Tako je iz prvega mirovnega sporazuma v Oslu nastala PA, ki je 28. septembra 1995 podpisala drugi sporazum (Oslo II), ki je predvidel dolgotrajen postopek umika IDF iz določenih območij ter prenos še dodatnih območij na upravljanje PA. Sporazum Oslo II je bil posodobitev dogovorov iz Osla I ter naslednji korak v pogajanjih. Poleg prenesenih pooblastil za ozemlji Gazo ter Jeriho so v tem sporazumu predvidevali nadaljnje prenose pooblastil za mesta Nablus, Ramala, Jenin, Tulkarm, Qualqilja, Betlehem in Hebron¹³. Vsa mesta so bila kategorizirana v območja A, B ali C.

Območje A je pod polno Palestinsko avtonomijo. To pomeni, da palestinska oblast nadzira varnost ter red tega območja. Območje B je območje pod nadzorom tako IDF kot PA. Pod to območje je spadalo 450 palestinskih mest in vasi. Območje C je popolnoma pod nadzorom IDF.

Sporazum iz Osla vsebuje tudi poglavje o pravici do prečkanja meje ter varnem prehodu palestinskih civilistov, ki želijo potovati iz Zahodnega brega v Gazo ali obratno in morajo pri tem prečkati ozemlje Izraela. S tem sta se strani zavezali, da bosta spoštovali ta dogovor, a je bil zapisan tudi dodatek, kjer piše, da določbe tega sporazuma ne posegajo v pravico Izraela, da zapre, prepove ali omeji prehod na določenem mejnem prehodu zaradi varnostnih razlogov. Kar pomeni, da sporazum ne velja pri poglavju o varnem prehodu palestinskih civilistov (Sinai Campaign, 2014).

Poleg te težave, ki je ostala nerazrešena, so se pojavile tudi druge, povezane z

¹³ Prenos pooblastil za mesto Hebron je bil podrobneje opisan v Hebronskem protokolu.

sporazumom Oslo II. V prvem sporazumu oziroma ob podpisu deklaracije o načelih (Oslo I) se je palestinska oblast, PLO, zavezala k priznanju obstoja izraelske države. To poglavje so še podrobneje opisali v Sporazumu Oslo II leta 1995, kjer so zapisali, da mora Palestinska oblast spremeniti ustavo in vanjo zapisati, da priznava obstoj države Izrael ter izbrisati odstavek, kjer piše, da je palestinska država usmerjena k uničenju Izraela. Kljub temu da je Jaser Arafat podpisal sporazum, ki je nalagal dolžnost palestinskemu državnemu svetu, da spremeni ustavo, do te spremembe nikoli ni prišlo.

V sporazumu so je palestinska stran tudi zavezala, da bo omogočila prost vstop na vse svete judovske lokacije, jih zaščitila in se zavezala, da jih ne bo spreminjala ter tudi spoštovala judovski način verovanja. A so v drugi intifadi požgali sinagogo Mir nad Izraelom (shalom al yisrael), ki je bila zgrajena še v času Bizantinskega cesarstva ter razdejali in poškodovali Jožefovo grobnico.

Sporazum iz Osla predvideva in dovoljuje Palestini imeti policijo, ki bi nadzorovala ozemlje, od koder naj bi se IDF umaknil. Dovoljeval je največ 30000 policistov pod pogojem, da se jih 18000 namesti v Gazo, preostalih 12000 pa na Zahodni breg. (Sinai Campaign, 2014).

Sama policija naj bi nadzorovala ozemlje, s katerega se je umaknil IDF ter se bojevala proti terorizmu, a težava je bila v tem, da je število pripadnikov policije preseglo omejitvev, določeno v drugem oslovskem sporazumu ter je bila oborožena z močnejšim orožjem, kot je bilo dovoljeno. Poleg tega se tudi ni borila proti terorizmu, ravno obratno, celo postala je Palestinska vojska, ki je služila Arafatu in v nekaterih primerih so pripadniki tudi izvajali teroristične akcije proti Izraelu. Izrael je prepoznal vsaj 150 pripadnikov policije, ki so bili tudi pripadniki ekstremističnih skupin; od tega jih je bilo vsaj 25 na seznamu iskanih oseb, ki jih je Izrael iskal zaradi terorističnih napadov (Palestine facts, 2014).

Z drugega vidika tudi Izraelska stran ni bila ravno nedolžna. 2 leti po podpisu prvega oslovskega sporazuma je Rabin naznanil načrte glede nadaljnjih pogajanj s Palestinci (Slater, 2001, str. 177):

- Pogajanja o meji pred letom 1967 ne pridejo v poštev.
- Vzhodni Jeruzalem ter večina judovskih naselij na Zahodnem bregu ter Gazi bodo ostala pod Izraelsko suverenostjo.
- Prost dostop do judovskih naselij ter vojaški nadzor bosta podkrepjena z mrežo novih cest, ki bodo povezovala ta naselja.
- Varnostna meja bo Jordanska reka, kar pomeni, da bodo izraelska naselja ter vojaške baze globoko na ozemlju Palestine.
- V svojem govoru za Knesset je še dodal, da kar bodo Palestinci dobili, je telo, ki bo nekakšen dom za vse Palestine, ki živijo na območju Gaze ter Zahodnega brega, saj želi, da bo končen rezultat statusa Palestine manj kot država.

V naslednjem letu po govoru in predstavitvi načrta za mir ga je pričel tudi realizirati, s čimer bi Palestinci izgubili približno 50 % svojega ozemlja, pri tem pa bi bila tudi

palestinska naselja odrezana ena od drugih in bi bila med njimi izraelska naselja in (ali) vojaške baze. Kljub temu da je bil oslovski sporazum na prvi pogled daleč najobetavnejši, se je gradnja in širitev izraelskih naselij v primerjavi z prejšnjimi predsedniki pod vodstvom Rabina celo povečala.

Po nekaterih podatkih se palestinska oblast ni borila proti terorizmu, temveč ga je celo podpirala. Po drugi strani obstajajo podatki, da so se PA ter njene sile, ki so bile pod vodstvom Arafata, skozi celoten mandat Rabina v sodelovanju z izraelskimi silami trudile boriti proti terorizmu ter opravile več aretacij domnevnih teroristov. V letu 1999 so teroristi ubili le dva Izraelca, kar je najnižja številka po letu 1987. Arafat naj bi skoraj vse pripadnike Hamasa aretiral ter jih spravil v zapor, česar posledica je bila tudi zmanjšanje terorističnih napadov. (Slater, 2001, str. 178–179).

6.4 HEBRONSKI SPORAZUM

Hebronski protokol med Izraelom ter Palestino je bil podpisan 17. januarja 1997 in je predvideval delni umik IDF s tega ozemlja. To je bilo nadaljevanje pogajanj iz Osla, saj so že v drugem sporazumu iz Osla predvidevali umik Izraelske vojske. V tem protokolu so mesto Hebron razdelili na območje H-1, katerega naj bi 80 % prišlo pod oblast Palestine ter območje H-2, ki bi ostalo pod izraelskim nadzorom.

Palestinci so si v tem sporazumu obetali, da bodo dobili 100 % nadzor nad mestom, dobili pa so »le« 80 %, kar je vseeno pomenilo zmago za Arafata, saj je bilo tedaj že znano, da se za mir pogaja pod sloganom »zemlja za mir«.

Prav tako sta obe strani že med pogajanja izrazili željo za ustanovitev mednarodne skupine (TIPH – Temporary International Presence In Hebron), ki bi delovala v Hebronu. Za to so prosili norveško oblast, ki je pristala na to, da bo v mesto Hebron poslala približno 60 strokovnjakov, ki bodo nadzorovali potek prenosa oblasti, spoštovanje dogovora obeh strani, kršenje človekovih pravic ter kršenje mednarodnega humanitarnega zakona. Po podpisu sporazuma so v mesto Hebron poslali 180 ljudi, sama skupina pa je bila sestavljena iz pripadnikov z Danske, Italije, Švedske, Švice, Turčije in Norveške, postavljene kot vodje mednarodne skupine TIPH. Poleg zgoraj navedenih zadolžitev so tudi nadzorovali judovske priseljence.

6.5 WYE RIVER MEMORANDUM

To je bil sporazum, s katerim so želeli obuditi pogajanja iz Osla ter razčistiti določene probleme, ki so se pojavili po podpisu sporazuma iz Osla (Oslo II). Podpis Memoranduma se je zgodil 23. oktobra 1998. Zaradi svoje zapletene vsebine so ga nekateri kritiki primerjali tudi s švicarskim sirom.

Osrednja tema, ki je bila tudi povod za pričetek memoranduma, je bila, kdaj in v kakšnem

obsegu bodo stopili v veljavo dogovori iz Osla II, ki je predvideval umik in premestitev izraelske vojske, glede na cone, ki so jih zapisali (Cona A, B, C)¹⁴. Posledično jih je tudi skrbelo, da bo Palestina po poteku 5-letnega roka, ki bi potekel maja 1999, enostransko razglasila državnost.

Izrael je po drugi strani skrbelo stalno kršenje raznih dogovorov, ki so bili zajeti v sporazumu iz Osla. Skliceval se je na to, da palestinska oblast v svoji ustavi še vedno ni popravila odstavka o uničenju Izraela ter o samem priznanju obstoja države Izrael. Poleg tega palestinska oblast ni poskrbela za varnostne ukrepe, zaradi katerih se nasilje proti Izraelu ni ustavilo. Pod varnostne ukrepe so šteli registracijo vsega orožja v Palestini ter zajetje in uničenje vsega ilegalnega orožja, aretacije vseh teroristov, ki so delovali ter zmanjšanje policijske enote, ki je presegala predvideno omejitev, zapisano v sporazumu Oslo II.

Med temi pogajanjmi so ZDA nastopala kot nekakšen mediator in so, da bi prišlo do medsebojnega miru, izvedla vrsto tajnih dogovorov tako z eno kot tudi z drugo stranjo. Najprej so zagotovili Izraelu, da bodo »spregledali« načrte za gradnjo naselja pri mestu Har Homa, če izraelska stran ne bo nasprotovala pri odlaganju premestitve ameriškega veleposlaništva iz Tel-Aviva v Jeruzalem. Izrael je med temi tajnimi pogajanjmi zagotovil, da bo upočasnil gradnjo novih naselij in jo prilagodil na »naravno rast« naselij v zameno, da Palestina ne razglasi državnosti maja 1999 ampak jo nekoliko odloži.

Poleg naštetega pa so ZDA zagotovile Izraelu financiranje v višini milijarde dolarjev za premestitev in umik vse potrebne vojske z ozemlja. Palestinski strani pa so ponudili finančno pomoč v višini 300 milijonov dolarjev za gospodarsko infrastrukturo.

Večina dogovorov, do katerih sta se jih obe strani obvezali, da jih bosta razrešili, ni bilo razrešenih, saj se palestinska stran ni držala dogovora in uredila problematičnih zadev, s tem pa tudi Izrael ni izvedel predvidenega umika vojske. S tem sta se strani ena drugo obtoževali za krivdo, da dogovor ni stopil v veljavo (Palestine facts, 2014).

6.6 ŠARM EL ŠEJK MEMORANDUM 1999

4 septembra 1999 je bil v Egiptu, v mestu Šarm el Šejk podpisan Memorandum med Ehud Barakom, ki je bil novo izvoljeni predsednik Izraela ter Jaser Arafatom. Memorandum je bil v bistvu nadaljevanje propadlih pogovorov iz Wye River dogovora leto dni prej. Ostali, ki so se pridružili tem pogovorom, so bili še egiptovski predsednik Hosni Mubarak, Jordanski kralj Abdulah in ameriška državna sekretarka Madeleine Albright. Ti pogovori so bili znova obnovitev Oslovskega sporazuma zaradi neizpolnitve palestinskih obvez ter posledično tudi neizpolnitve izraelske strani dogovorov, predvsem glede umika vojske.

¹⁴ Izrael je le 2 % vojske iz zahodnega brega umaknil ali premestil namesto 13% kot je bilo v odgovoru iz Osla II (web.archive.org).

Palestinska stran je tokrat zahtevala umik izraelske vojske za še dodatnih 11 %, kot je bilo že v prejšnjih dogovorih sklenjeno ter za izpustitev 400 palestinskih zapornikov. Na koncu so prišli do kompromisa, da izpustijo 350 zapornikov ter umaknejo vojsko z Zahodnega brega za še nadaljnjih 11 % ter izdelali časovni okvir predaje nadaljnega ozemlja, da bi s tem prišli do rešitve trajnega miru (Palestine facts, 2014).

Ko je bila prva faza dogovorov glede umika vojske ter izpustitve zapornikov sprejeta, se strani pri drugi fazi strani nista morali zediniti, koliko ter katero ozemlje predati palestinski oblasti. S tem so se pogovori zavlekli in se še podaljšali zaradi palestinskih terorističnih napadov na Izrael. Decembra so Palestinci zaključili pogajanja zaradi nadaljnje gradnje izraelskih naselij na Zahodnem bregu, s tem pa tudi niso dosegli dogovora o končni mirovni rešitvi, ki je bila postavljena z namenom, da bo problematika razrešena do 13. Februarja 2000 (What Was the 1999 Sharm al-Sheikh Memorandum?, 2008).

6.7 CAMP DAVID 2000

Pogajanja so se pričela julija 2000, kjer je izraelski predsednik Barak ponudil najboljše pogoje za sklenitev miru do tedaj, a jih je Arafat odločno zavrnil. Vse te ponudbe nikoli niso bile uradno zabeležene, saj Barak tega ni želel, po vsej verjetnosti, da bi si zagotovil še vedno odprte možnosti za nadaljnja pogajanja. Javnosti so zato znane mešane informacije glede tega, kaj točno je ponudil. Splošno sprejeto naj bi bilo, da je Barak ustno ponudil naslednje glavne točke (Slater, 2001, str. 183):

- Izrael naj bi demilitariziral Palestinsko državo na območju celotne Gaze ter 82—88 %, po nekaterih podatkih celo 92 % območja Zahodnega brega.
- Glede mej naj bi se uveljavilo mejo, ki je obstajala pred letom 1967, s tem da bi nekaj ozemlja pri Jeruzalemu priključili Izraelu, kjer je večinsko judovsko prebivalstvo. V zameno bi Izrael ponudil ozemlje puščave Negev, ki je ob Gazi.
- Pri vprašanju o izraelskih naseljencih na ozemlju palestinske države Barak ni razjasnil, ali bodo lahko tam ostali, če se bodo tako odločili, ali bodo ostali pod vojaško zaščito.
- Pri Jeruzalemu je Barak predlagal, da bo imel Izrael celoten Jeruzalem pod seboj, medtem ko bi Palestina lahko postavila kot svoje glavno mesto vzhodni Jeruzalem ter pridobila pod seboj vsa izraelska naselja, ki so nastala po letu 1967 in so bila del vzhodnega Jeruzalema ter na ozemlju Palestine.
- Na območju reke Jordan naj bi Izrael pustil svojo vojsko, da nadzira območje za obdobje 6—12 let po sporazumu. Po tem obdobju naj bi vojsko premestil. S tega naslova je bilo razbrati, da je vseeno želja po tem, da vojska ostane prisotna vsaj na nekaterih delih palestinskega ozemlja.
- Na področju vode naj bi Barak predlagal le, da Izrael in Palestina s skupnimi močmi razširita sistem vodnega zajetja.
- Pri zadevi palestinskih beguncev je Barak zavračal kakršnokoli odgovornost Izraela za nastanek beguncev, kljub dokazom, ki so mu jih predstavili. Največ, na kar je pristal v znak dobre geste in ne kot palestinske pravice, je bilo, da bi sprejel

približno 10000 beguncev, da se vrnejo v svoje domove oziroma, da smejo živeti v državi Izrael.

Arafata so ob zavrnitvi podanih predlogov ostro kritizirali američani in izraelci ter ga označili za glavnega krivca, da so pogajanja propadla. Obsojali so ga, da njegov namen nikoli ni bil ustanovitev dveh držav kot edina rešitev problema (h kateremu sta se obe strani zavezali v začetku 90-ih) ter da je bil vseskozi njegov glavni cilj še vedno uničenje Izraela, ki ga je želel tokrat na kolena spraviti s pomočjo diplomacije. Da bi ugotovili Arafatove razloge za zavrnitev Barakovih predlogov, je potrebno podrobneje pogledati dane predloge, pri katerih so tudi (nekateri) kritiki šele pozneje ugotovili, da Arafat ni tako sebično reagiral.

Meja

Jeruzalem z predmestjem vred, ki bi se po dogovoru pridružilo mestu, je na območju petine Zahodnega brega. Nova naselja, ki so bila zgrajena, so segala skoraj do mesta Jeriho, ki pa leži v bližini Jordanske reke in Mrtvega morja. Dejstvo je, da bi s tem predlogom Zahodni breg razpolovili. Območje, ki ga je predlagal Barak, da se ga priključi Izraelu, je desetkrat večje od mesta Tel Aviv, na katerem živi več kot 120000 Palestincev. Po priključitvi bi po vsej verjetnosti bili izgnani in še povečali problem begunskega vprašanja. V zameno za to ozemlje je Barak ponudil puščavo Negev, ki je približno 10 % velikosti tistega, kar je želel vzeti. Poleg tega je zemlja, ki jo je želel priključiti, rodovitna ter ima naravne podzemne rezervoarje vode, medtem ko je ponujal puščavo.

Izraelski vojaški nadzor

S predlogi, ki jih je ponudil Barak, bi Izrael še vedno nadziral vse mejne prehode ter s tem dostop do zunanjega sveta. Poleg tega bi vojska ostala v dolini reke Jordan za obdobje najmanj 6 let in ni bilo jasnega odgovora, ali bo varovala tudi Izraelce na ozemlju Palestine – posledično seveda pomeni, da bi najverjetneje vojska še vedno bila prisotna.

Jeruzalem

Pri Jeruzalemu je bila glavna tematika življenje Palestincev (če odštejemo seveda verske kraje, katerih ne želijo izgubiti Arabci). Namreč, že sedaj živijo revneje v primerjavi z Judi v vzhodnem Jeruzalemu, s tem ko bi se Arafat umaknil od njih, bi se najverjetneje življenje še poslabšalo.

Voda

Glede na to, da bi že v predlogu izgubili veliko naravnih virov vode, bi poleg tega tudi večino Jordanske reke nadziral Izrael. S tem ko bi Izrael nadziral vodo, bi tudi neodvisnost Palestine bila vprašljiva, saj bi bila stalno odvisna od vode ter Izraela.

Pravica do vrnitve

Vprašanje beguncev je Izrael odločno zavrnil, saj po njihovem niso krivi, da je prišlo do politične problematike na tem območju. Za begunce so zahtevali izplačilo določene odškodnine ali pa vrnitev nazaj v svoje domove, katerih pa po vsej verjetnosti ni več. S

tem ko bi Izrael tudi spustil begunce v svojo državo, Judje ne bi bili več večinsko prebivalstvo in sam pojem judovske države bi izginil, saj bi postali manjšina (Slater, 2001, str. 184–187).

Arafat je bil tudi deležen kritik ter obtožen, da je sprožil drugo intifado, ki naj bi po mnenju nekaterih bila znak njegovega nezadovoljstva in nestrinjanja z mirovnimi pogajanjmi. Do danes ni jasno, ali je Arafat dejansko sodeloval pri sprožitvi nemirov ali pa so nemiri sami bili odraz nezadovoljstva palestinskega ljudstva nad razmerami.

Zaradi pomanjkanja ključnih podrobnosti v mirovni pogodbi ter deklaracije o načelih se nato v naslednjih letih mirovna pogajanja niso več premaknila z mrtve točke. Eden izmed razlogov za to je tudi, da je Arafat najprej želel, da Palestina postane samostojna neodvisna država (to bi se lahko zgodilo, šele ko bi IDF zapustile ozemlje Palestine) in nato od te točke reševati vprašanje beguncev, ozemlja in ostalih perečih vprašanj. A do tega ni prišlo zaradi spleta okoliščin, ki je ta postopek zaustavil, saj so ekstremisti z obeh strani nadaljevali nasilje, kar je oviralo odhod IDF. Zatem je 4. novembra 1995 izraelski ekstremist oziroma ultra nacionalist izvedel atentat na predsednika Rabina, saj se ni strinjal z njegovo mirovno politiko do Palestine. Tako so bile leta 1996 prvič volitve v Palestini, kjer je zmagal predsednik PLO Yasser Arafat in postal predsednik PA. Maja istega leta so bile volitve tudi v Izraelu, kjer je zmagal Benjamin Netanjahu. Po izteku 5-letnega obdobja se IDF še vedno ni umaknila in so to obdobje umika predstavili za nedoločen čas (Held in dr., 2006, str 269; Spencer, 1994, str 79; MacQueen, 2013, str. 318–319; Ferfila, 2009b, str 533).

Lahko bi rekli, da je mirovna pogodba iz Osla imela »slavnih pet minut« in ne glede na to, da je bila le žarek upanja, je dokaz, da se z interesom in voljo obeh strani lahko doseže mir in spravo med ljudstvi.

6.8 KONFERENCA V TABI

Decembra 2000 so se ponovno pričela pogajanja, tokrat v mestu Taba, Egipt, z namenom, da se obnovijo propadla pogajanja s Camp Davida. Pogajanja so potekala, ko je že bilo prisotno nasilje druge intifade in s tem so tudi želeli doseči konec nasilja.

Stališče Izraela na konferenci je bilo izraženo v treh glavnih točkah (MFA, 2001):

- Izrael nikoli ne bo dovolil vrnitve palestinskih beguncev na ozemlje Izraela.
- Predsednik Barak ne bo podpisal nobenih dokumentov, ki bi predali suverenost nad Hribom templja Palestincem
- Izrael vztraja, da je v vsakem naselju na območju Judeje, Samarije in Gaze, 80 % izraelskih prebivalcev pod Izraelsko suverenostjo.

Ena izmed glavnih točk na konferenci je bilo vprašanje palestinskih beguncev. Na vseh predhodnih pogajanjih so Izraelci zanikali kakršnokoli odgovornost glede nastanka begunskega vprašanja ali pa so se sklicevali, da niso dolžni poravnati odškodnine za

odtujeno lastnino, saj so bili tudi Judi tisti, ki so bili izgnani iz arabskega sveta. S tem so trdili, da v kolikor bi morali oni povrniti odškodnino, da bi tudi Palestinci bili dolžni poravnati škodo, nastalo z izgonom Judov. Na konferenci v Tabi pa so presenetljivo spremenili stališče, s katerim so prišli bližje dogovoru kot kadarkoli prej. Verjetno zato, ker je bil to eden zadnjih poskusov oživitve mirovnih pogajanj iz Osla, kot tudi zato, ker je bil mandat predsednika Baraka na koncu in so bila pogajanja v bistvu med predsednikom ter njegovo delavsko stranko v odhajanju. Tretja stran, prisotna na pogajanjih, je bila tudi ameriška, pod vodstvom ravno tako odhajajočega predsednika Clintona, ki je izdal svoje parametre, ki so služili kot smernice za sklenitev miru.

Palestinska stran je pod vodstvom diplomata Ahmeda Qureija ponudila predlog glede begunskega vprašanja:

- Vrnitev zemlje, ki je bila odvzeta beguncem ter kompenzacija za vso izgubljeno premoženje.
- Kompenzacija tako za zemljo kot tudi za premoženje za vse begunce, ki se ne bodo vrnil.

V kolikor bi bila vrnitev zemlje nepraktična ali nemogoča za Izrael, bi Palestina tudi pristala na to, da se ji ponudi nek drug del izraelskega ozemlja v zameno. Sama kompenzacija bi bila ponujena vsem beguncem, tudi tistim, katerim bi bila vrnjena zemlja, kot znak odškodnine za desetletja trpljenja in bolečine. Kompenzacijo bi vodila komisija, ustanovljena za ta namen in bi bila nakazana v mednarodni sklad, ki bi imel sedež v svetovni banki. Sklad bi bil pod upravljanjem ZDA, EU, bodoče palestinske države in predstavnikov držav donator. Predstavniki obeh strani bi skupaj s komisijo ocenili vrednost izgubljenega premoženja in bi po opravljeni kompenzaciji zaključili vse nadaljnje zahteve glede begunskega vprašanja.

Izraelska stran je pod vodstvom zunanjega ministra Shlomo Ben Ami podala svoj predlog kot odgovor na palestinskega. Ravno tako so predlagali mednarodni sklad z mednarodno komisijo, ki bi vodila kompenzacijo, s tem da bi se glede višine kompenzacije predhodno dogovorili. Za preostalo razliko pa bi s svojimi donacijami poskrbela mednarodna skupnost. Poleg tega je tudi Izrael opustil desetletja dolgo povezovanje palestinske kompenzacije z izgubljenim judovskim premoženjem v arabskem svetu.

Kljub temu pa je prišlo tudi do nestrinjanja na nekaterih točkah. Izraelska stran je zavrnila možnost vrnitve zemlje Palestincem in strani se nista strinjali glede načina izračuna same višine vrednosti izgubljenega premoženja. Palestinska stran je vztrajala, da bi se izračun opravil na podlagi zapisov UNCCP – Spravna komisija Združenih narodov (United Nation Conciliation Commission for Palestine) ter Izraelskega skrbništva o odtujenem lastništvu, katerega bi pomnožili z faktorjem, ki bi zagotovil »pošten« znesek. Izraelska stran se pri tem ni strinjala, saj je želela, da se za dosego »poštenega« zneska opravi makroekonomska analiza.

Konferenca v Tabi se je zaključila mnogo bolje od vseh pričakovanj ter vseh predhodnih

pogajanj, ki pa so se zaključila ravno zaradi prihajajočih volitev v Izraelu – na kratko povedano, zmanjkalo jim je časa. Obe strani sta se zavedali, da bo Barakova delavska stranka izgubila ter da jo bo zamenjala Šaronova Likud stranka. Po svoje sta obe strani pogajalcev vedeli, da so pogajanja na kratek rok nesmiselna zaradi prihajajočih izraelskih volitev.

Po volitvah je zmagal Ariel Šaron, ki pa ni več nadaljeval pogajanj, saj se ni strinjal z smerjo pogajanj, ki jih je vodil Barak. S tem se je nasilje v drugi intifadi pričelo še stopnjevati. (Fischbach, 2006, str. 94–95).

Saeb Erekat, palestinski vodja pogajalcev, je po pogajanjih povedal: »Srce me boli, ker vem da smo bili tako blizu. Potrebovali bi še šest tednov, da bi sklenili pripravo sporazuma.« (PBS, 2014).

6.8.1 CLINTONOVİ PARAMETRI

Bill Clinton je objavil svoj predlog, ki je po njegovem mnenju bil skupek najboljših kompromisov za obe strani.

Ozemlje

Največ 96 % Zahodnega brega ter celotna Gaza bo pripadalo Palestini. S tem, da se vsa naselja, v katerih živi več kot 80 % Judov, priključi Izraelu. V zameno bi Izrael ponudil 3 % svojega ozemlja.

Jeruzalem

Zid žalovanja bi pripadel Izraelu, medtem ko bi hrib templja pripadal Palestini. Kar se tiče vzhodnega Jeruzalema, bi judovske četrti prišle pod oblast Izraela ter arabske pod oblast Palestine.

Begunsko vprašanje

Ustanovljena bi bila mednarodna komisija, ki bi vodila zbiranje denarnih sredstev v mednarodnem skladu ter določila samo višino kompenzacije. Poleg tega bi naselitev samih beguncev znotraj sistema dveh držav potekalo v petih alternativah:

- Naselitev v nastalo državo Palestine.
- Naselitev na ozemlje Izraela, ki bi nato potekalo v prenosu na palestinsko oblast.
- Rehabilitacija v državi, kjer so trenutno.
- Preselitev v tretjo državo.
- Vstop v Izrael.

Zadnje tri točke so odvisne od politike, ki jo vodi sama država. S sklenitvijo dogovora bi pomenilo tudi konec konflikta in s tem uveljavitev resolucije ZN 242 ter 338.

Predlog je bil v ameriškem stilu »vzemi ali pusti« (ang. »take it or leave it«). Strani se nista odločili za ponujene možnosti, sta jih pa uporabili na konferenci v Tabi (The Clinton

Parameters, 2014).

6.8.2 ŽENEVSKA INICIATIVA

Leta 2003 je bil na pobudo članov pogajalskih skupin obeh strani iz Camp Davida in Tabe predstavljen nevladni projekt v Ženevi. Zaradi tega ima tudi veliko podobnosti z mirovnimi predlogi iz Camp Davida ter Tabe kot tudi s Clintonovimi parametri.

Glavne točke Ženevske iniciative so bile:

- Mednarodno priznana meja iz leta 1967, z izmenjavo ozemlja v razmerju 1 : 1.
- Medsebojno priznanje držav.
- Reševanje zadev povezanih z varnostnim vprašanjem.
- Proglasitev Jeruzalema kot glavnega mesta dveh držav.
- Reševanje zadeve begunskega vprašanja.
- Zaključek konflikta.

Pri begunskem vprašanju je šlo za podoben predlog, kot je bil ponujen že v Tabi, s tem da je šel mnogo bolj v podrobnosti. Kar se tiče varnosti palestinska država ne bi smela imeti svoje vojske, lahko bi pa imela boljše opremljeno policijsko enoto. V Jeruzalemu bi bila prisotna mednarodna skupnost, ki bi nadzirala predvsem svete kraje, ki so pomembni tako za Jude kot tudi za muslimane. Potek razdelitve samega mesta bi šel po principu Clintonovih parametrov.

Pri Ženevski konferenci ni bilo obvezujoče, da obe vladi zavrneta ali pristaneta na predlog. Sta pa tako izraelska oblast kot tudi palestinska zavrnili predlog, saj se v določenih točkah nista strinjali.

Leta 2009 je Ženevska iniciativa ponovno zaživela z novimi poglavji na področju vode, varnosti, begunskega vprašanja, mej, Jeruzalema, itd. (The Geneva Initiative, 2012).

6.9 NAČRT ZA MIR 2003

Načrt za mir je bil načrt, ki bi rešil dolgotrajen konflikt med Izraelom in Palestino. Sestavili so ga na pobudo kvarteta za Srednji Vzhod, ki so ga sestavljale ZDA, Rusija, EU in ZN. Končni predlog načrta je bil predstavljen v drugi polovici leta 2002 v sklopu Busheve administracije.

Načrt je bil sestavljen iz treh korakov. Prvi korak naj bi zajemal medsebojno priznanje obstoja in takojšnjo prekinitev ognja; umik Izraelske vojske na pozicije pred pričetkom druge intifade. Sem sodijo tudi ponovno odprtje vseh palestinskih inštitucij v vzhodnem Jeruzalemu, izboljšanje humanitarnih razmer ter ustavitev širjenja izraelskih naselij ter uničenje vseh naselij, zgrajenih po letu 2001.

Drugi korak je zajemal izboljšanje gospodarskih razmer v Palestini (mednarodna konferenca za ta namen) ter ustanovitev Palestinske države. Prav tako je predvideval obuditev pogajanj na področju gospodarstva, okolja, voda, beguncev ter oborožitve in varovanja. Palestinsko vodstvo se bi moralo še naprej boriti proti terorizmu in zgraditi demokracijo, ki bi temeljila na strpnosti in svobodi.

Tretji korak je zajemal drugo zasedanje mednarodne konference za izboljšanje gospodarstva Palestine, končne rešitve na najtežjih zadevah, kot so begunci, vzhodni Jeruzalem ter izraelska naselja na območju Palestine. S temi rešitvami se je tudi predvidelo konec konflikta. Terminski plan je bil postavljen, da bo tretji korak dosežen v Letu 2004 ali 2005 (US Department of State, 2003).

Predlog za mir je bil na splošno sprejet in Arafat je kot predstavnika Palestine imenoval predsednika vlade Mahmuda Abbasa. To dejanje je bilo v zahodnem svetu dobrodošlo, saj so mnogi menili, da je Arafat glavna ovira za neuspešna pogajanja. 19. marca 2003 so se pričeli pogovori o možnosti uveljavitve načrta za mir, vendar je sodelovanje trajalo kratek čas, saj se je nasilje v Palestini nadaljevalo. Konec junija je PA dosegla prekinitev ognja z Islamističnim Jihadom, Hamasom, Demokratično fronto za osvoboditev Palestine ter Fatahom in podajanja so se lahko nadaljevala 1. julija. V zameno za prekinitev ognja je Izrael ukazal umik vojske iz Betlehema in Združene države pa so obljubile Palestini denarno pomoč v višini 30 milijonov dolarjev (Wisegeek, 2014).

Vendar je prekinitev ognja trajala le do konca avgusta, ko je Hamas izvedel teroristični napad na avtobus v Izraelu. Zaradi tega Izrael ni nadaljeval umika vojske.

Leta 2004 je Sharon na pogajanjih z Abbasom pristal na izselitev judovskih naselij na območju Gaze ter Zahodnega brega. Svoje dejanje je izraelski javnosti opravičeval z dejstvom, da bi to prineslo boljše možnosti za sklenitev miru. Avgusta 2005 se je pričelo izseljevanje, katerega so vodili pripadniki IDF. 21 naselij iz Gaze ter 4 naselja iz Zahodnega brega, med katerim je bilo manj upiranja s strani prebivalcev, kot je bilo pričakovano, so izselili. Sharon je izseljencem obljubil odškodnino ter novo nastanitev v Izraelu in po 38 letih je Gaza končno bila pod nadzorom Palestincev.

Po umiku Izraela iz Gaze se je situacija poslabšala, saj je vladal politični kaos. Trenja med Fatahom in Hamasom so se povečevala do volitev, na katerih je zmagal Hamas. Hamas je prevzel nadzor nad Gazo in uvedel policijsko državo ter med drugim tudi prepovedal izdajo časnikov. Izgnal je tudi privrženca Fataha, kar je na koncu pripeljalo do izbruha državljanske vojne. Hamas je pričel z raketnimi napadi na Izrael, kar je vodilo do izraelske operacije Cast Lead, ki je trajala 3 tedne (december 2008 – januar 2009) (Road map for peace, 2014).

6.9.1 DRUGA INTIFADA ALI AL- AQSA INTIFADA

28. septembra 2000 je Ariel Sharon, kandidat za naslednjega izraelskega predsednika,

obiskal Hrib templja v vzhodnem Jeruzalemu. Tam je prav tako obiskal najstarejšo mošejo Al-Aqso. Ti dve lokaciji imajo muslimani za najbolj sveta kraja muslimanskega sveta, saj naj bi se na tej gori prerok Mohamed povzpel v nebesa. Obisk so Palestinci vzeli kot provokacijo in dan po obisku se je pričela druga intifada. Ta vstaja je bila sicer manjšega pomena kot prva in je bila zgolj kot nekakšna možnost za upor, kot je to dokazala že prva.

Oktobra 2004 je Jaser Arafat zbolel in so ga takoj prepeljali na zdravljenje v Francijo. 11. novembra je umrl in njegovo mesto predsednika je prevzel Mahmoud Abbas. Leta 2005 se je končala druga intifada, ki je trajala 5 let in je botrovala 3000 žrtvam na Palestinski strani ter 1000 na Izraelski.

Po intifadi so potekale tudi volitve, na katerih sta tekmovali strani Fatah in Hamas. Leta 2006 je palestinsko ljudstvo izglasovalo zmago Hamasa, ki je prekinil 40-letno dominacijo PLO-ja, katerega sestavni člen je bil tudi Fatah. Tako je Hamas v državnem zboru od 132 pridobil 76 sedežev, medtem ko jih je Fatah dobil le 43. Razlogi za poraz Fataha so bili predvsem v tem, da je ljudstvo v njih videlo skorumpirano organizacijo, ki neučinkovito deluje.

6.9.2 KONFLIKT MED HAMASOM IN FATAHOM

Po sestavi vlade leta 2006 z Hamasom, ki je prevzel vodenje palestinskega ozemlja tako Zahodnega Brega kot tudi Gaze, na čelu so se pričele stopnjevati napetosti med njimi in Fatahom. ko je bil Hamas izvoljen, je kvartet za Srednji Vzhod¹⁵, ki je sodeloval kot nek mediator v pogajanjih med PA in Izraelom, izjavil Hamasu, da bo tudi njega podpiral samo v primeru, če prizna obstoj Izraela, prekine nasilje in upošteva vse prejšnje dogovore, ki so bili sklenjeni med PA (PLO) in Izraelom, kar pa je Hamas takoj zavrnil. Zaradi tega so tudi pričele nastajati napetosti med Hamasom in PA, saj je predsednik PA, Mahmoud Abbas deloval proti njim in ni želel izpolnjevati njihovih ukazov.

Te napetosti pa so naraščale, dokler ni konflikt prerasel v državljansko vojno, ki je trajala 4 leta in po nekaterih ocenah zahtevala 600 življenj. Med to državljansko vojno so bili istočasno tudi v vojni z Izraelom, ki je leta 2008 sprožil napad na Gazo, v katerem je umrlo 1400 ljudi (Aljazeera, 2001). Hamas je sčasoma zavzel celotno Gazo in prevzel nadzor nad njo ter pregnal vse privrženca Fataha iz nje, kar pa je bilo kot odgovor na to dejanje storjeno tudi na Zahodnem bregu.

Naenkrat sta se pojavili dve frakciji, ki sta vodili dve ozemlji Palestine v ločeni smeri. Na eni strani Fatah oziroma PA z Mahmoudom Abbasom na čelu, ki so se precej bolj zavzemali za ohranjanje diplomatskih stikov z Izraelom ter iskanje rešitev za končanje spora ter Hamas na drugi, ki je podpiral nasilje in vojno. Omeniti je potrebno, da so se odnosi z Izraelom tudi spremenili (poslabšali), potem ko je leta 2006 Ariela Sharona

¹⁵ kvartet za Srednji Vzhod so sestavljale ZDA, Rusija, OZN in EU.

zadela srčna kap in je padel v komo.

Strasti med Fatahom in Hamasom so se umirile do leta 2011, ko sta v Kairu premirje podpisala Mahmoud Abbas in Khaled Mehaal, voditelja Fataha in Hamasa.

23. aprila 2014 je bil med Hamasom in Fatahom v Gazi sklenjen dogovor, da bi skupaj se združila in ustanovila vlado narodne enotnosti. Prvič v zgodovini Palestine se je zgodilo, da se je politika poenotila, združila in skupaj stopila naprej v reševanje palestinsko-izraelskega konflikta (France 24, 2014). Zadala sta si cilj, da bosta sestavila vlado narodne enotnosti v roku petih tednov. 2. junija je vlada narodne enotnosti zaprisegla in pričela delovati (The Guardian, 2014), čemur pa je nasprotoval Izrael in dejal, da nima nikakršnega namena opravljati pogajanja z novo palestinsko vlado (Middle East peace, 2014).

6.10 KONFERENCA V ANAPOLISU

Leta 2007 so se pričela zadnja pogajanja v seriji mirovnega procesa, ki je trajal od leta 1991. To je bila mednarodna konferenca, katere se je z namenom ponovne oživitve mirovnega procesa ter sprejetja Načrta za mir iz leta 2003 udeležilo 49 predstavnikov različnih držav.

Konferenca se je pričela v obdobju notranjega nemira v Palestini, saj je leta 2006 vlado prevzel Hamas in leto dni pozneje tudi prevzel nadzor Gaze. Ker se Izrael ni želel pogajati s teroristično organizacijo Hamas, ki je bila nastrojena proti Izraelu z namenom uničenja judovske države – kot je Hamas opisal svojo politiko, sta meji Palestine bili Jordanska reka in Sredozemsko morje in je zato ameriški predsednik Bush izkoristil priložnost in pogajanja ponudil Abbasu.

Abbas in izraelski predsednik Olmert ter njuni pogajalski ekipi so se večkrat sestali in iskali rešitve za naj težavnejše zadeve mirovne pogodbe: Jeruzalem, meje, naselja, begunci, varnost in področje vode. Medtem ko je Olmert želel zgolj opredeliti zadeve, je Abbas zahteval, da sama pogajanja prinesejo tudi rešitev, zaradi česar sta se na koncu razšla brez podpisanega dogovora.

Konec leta 2007 se je tako pričela konferenca v Anapolisu, kjer so se pogovori med Abbasom in Olmerom nadaljevali. Abbas je bil deležen kritike, da nima dovolj politične moči, saj ne nadzira Gaze. S tem bi lahko sama mirovna pogajanja ogrozil tudi Hamas z novimi terorističnimi akcijami. Na drugi strani pa se izraelski parlament (kneset) ni mogel zediniti glede nekaterih kompromisov, predvsem na področju ozemlja in Jeruzalema. Poleg tega je bilo sam položaj Olmerta kot predsednika vlade pod vprašajem, saj je bil deležen raznih preiskav glede možne korupcije in zlorabe položaja ter bi za določen čas moral zapustiti svoj kabinet zaradi bolezni raka na prostati. Posledično bi bila pod vprašaj postavljena celotna pogajanja.

Tako si strani nista bili nič bližje kot nekaj let pred tem na pogajanjih, imenovanih Načrt za mir iz leta 2003. Prvi korak takratnih pogajanj je predvideval umik izraelskih naseljencev z območja Zahodnega brega (teh je brez vzhodnega Jeruzalema preko 275000). Olmert je dejal, da na podlagi Načrta za mir ne vidi razloga, da bi moral ustaviti gradnjo naselij na ozemlju Palestine po letu 1967. Dodal je še, da Izrael ne bo več nadaljeval gradnje na palestinskem ozemlju ter da ne vidi razloga za ustavitev gradnje na območju vzhodnega Jeruzalema. Temu so nasprotovali Palestinci, saj so trdili da ustavitev gradnje pomeni popolno ustavitev gradnje novih ter povečevanje že obstoječih naselij. Prvi korak je predvideval tudi popolno prekinitev terorizma s strani Palestine. Palestinska stran je trdila, da se je v preteklih letih po svojih najboljših močeh borila proti terorizmu ter Hamasu, a je zaradi svojih omejenih zmožnosti bila neuspešna pri popolni ustavitvi terorizma.

Pri vprašanju palestinskih beguncev se je Abbas skliceval na resolucijo ZN 194, kjer piše, da se imajo begunci pravico vrniti v svoje domove (torej v državo Izrael). Olmert je pri tem trdil, da ima Izrael pravico, da ostane judovska država. S tem ko bi dovolili vrnitev vseh beguncev v svoje domove, bi ta status izgubili. Ponudil je možnost, da se begunci naselijo ali v palestinsko državo ali pa v ostale arabske države, s tem da se jim nato ponudi kompenzacija.

Pri zadevi vzhodnega Jeruzalema niso uspeli doseči dogovora, kjer je Abbas le dodal, da ima ta del mesta status glavnega mesta za Palestino ter govoril o prostem dostopu do svetih krajev v mestu. Verjetno se je bilo za izraelsko stran težje pogajati o vzhodnem Jeruzalemu, saj ga parlament smatra kot celotno in glavno mesto brez možnosti delitve. Vsakršno pogajanje glede delitve bi lahko s položaja odneslo stranko oz. predsednika vlade.

Pogajanja so se zaključila neuspešno predvsem zaradi mej, naselij, vzhodnega Jeruzalema ter begunskega vprašanja. Kot na vseh preteklih pogajanjih, so se te glavne točke vsakokrat ponovile in dokazale kot nerešljive. Sicer so se tokrat pogajanja zaključila z odprto možnostjo kasnejšega nadaljevanja, a se je konec leta 2008 pričela operacija »Cast Lead« ter pred in po njej interni spor med Fatahom in Hamasom.

7 ZAKLJUČEK – OVIRA MIROVNIH POGAJANJ

Glavni cilj te diplomske naloge je bil ugotoviti, kaj omejuje obe strani do sklenitve kompromisa in s tem sklenitve premirja. Skozi diplomsko nalogo sem razvrstil glavne tematike, ki ponujajo globlji vpogled v sama dejanja in bi lahko odgovorile na to vprašanje.

Začnimo pri vprašanju, ali je vera tista, ki preprečuje sklenitev premirja. Že pri poglavju o veroizpovedih obeh ljudstev smo lahko ugotovili, da imata skupne korenine obe veri. Obe imata za podlago praočeta Abrahama, iz katerega se je nato razvil Judaizem in Islamizem. Da bi prav vera onemogočala pogovore, nisem našel nikakršnih dokazov, saj sta ljudstvi tako Judov kot Muslimanov preteklih skoraj 1500 let živeli v dokaj mirnem odnosu. V vsem tem času se je zvrstilo le nekaj konfliktov, ki segajo v čas konca prvega tisočletja, ko se je končal zadnji večji konflikt med njimi. Že zaradi tega, lahko sklepamo, da če bi imela vera kakršenkoli vpliv, bi se že vsa ta leta med seboj sovražili. Že res, da nekateri pravijo, da so v Koranu zapisana kontradiktorna sporočila vernikom glede Judov, a je tu prisotnih več islamskih sekt, ki različno delujejo. Predvsem Šiitska sekta deluje najbolj agresivno, pod njo pa deluje tudi Muslimanska bratovščina. In iz Muslimanske bratovščine se je razvil tudi Hamas, ki ves čas zagovarja politiko agresije do Izraela. Tu lahko zaključim, da je sama interpretacija Korana odvisna od tistega, ki ga interpretira. Če postavim za primer samomorilske napade, ki jih islamisti (kot sem že v poglavju o Islamu zapisal razliko med Islamisti in Muslimani) zagovarjajo kot džihad ali z drugimi besedami sveto vojno, naj bi vsi, ki se žrtvujejo, v nebesih bili nagrajeni z devicami. Poleg tega pa naj bi tudi Koran vseboval takšna navodila.

Pri vprašanju, ali je kriva bolj vera ali politika, lahko takoj odgovorim, da je tu največji krivec ravno politika. Že res, da je Islam vezan na politiko in politične odločitve, a je splošno gledano politika v zgodnjem 20. stoletju odigrala ključno vlogo za sprožitev samega konflikta. Porast arabskega nacionalizma se je pričel šele po prvi svetovni vojni, ko so Arabci spoznali, da se britanska oblast ni držala dogovora. Po vsej verjetnosti do tega konflikta ne bi prišlo, če se ne bi vmešali političnih interesov, saj so se že od konca 19. stoletja Judje naseljevali v Palestino, pa ni prihajalo do nikakršnih zapletov ali konfliktov, razen tega da so se nekoliko prezirali med seboj, a kljub temu živeli v dokaj prijateljskem odnosu. Žal pa je tudi splet okoliščin bil tak, da je takrat ravno potekala prva svetovna vojna, v katero je bila vmešana tudi Velika Britanija, ki pa je s svojo zvito diplomacijo želela pridobiti čim več zaveznikov v arabskem svetu. V tem procesu je z različnimi stranmi sklenila isti dogovor, kar je na koncu privedlo do odločitve, da se smejo Judje naseliti v Palestino. Seveda je Arabski svet to videl kot izdajo in prevaro, kar je sprožilo tudi nacionalizem, ki je vodil do pričetka nasilja med Palestinci in Judi. Namreč dobri sosedski odnosi, ki so bili prisotni več let, so se hitro poslabšali, s tem ko so jih Palestinci pričeli dojemati kot vsiljivce, ki jim želijo odvzeti zemljo. Sama politika Velike Britanije, ki je imela takrat mandat nad Palestino, je povezana tudi z politiko Sionistov, ki

so odkupovali zemljo od Palestincev in jih nato preganjali z nje. To je bilo čisto nasprotje trditev Mosesa Hessa, da bi lahko Judje v Palestini ponudili možnost cvetoče ekonomije, saj so Judje nato izpodrivali Palestince in bolj ali manj razvijali ekonomijo le za pripadnike judovske vere. Politika za preprečitev tega spora še danes ne ukrepa dovolj močno. Mednarodna javnost in mednarodna skupnost ostro kritizirata izraelske akcije, Izrael pa ju ves čas ignorira, saj je njegova največja zaveznica ravno Amerika. Za tem zavezništvom seveda stoji med drugim tudi vojaška industrija, saj je izraelska vojska ena izmed najmočnejših in tudi izraelska vojaška industrija sama izdeluje najnaprednejša orožja na svetu.

S to vojno sta tudi nastali ozemlji Gaze in Zahodnega brega, na katerih so stisnjeni Palestinci. Kljub temu da se borijo za lasten nadzor nad omenjenima ozemljema, so sprva pripadali Jordaniji oz. takrat še Transjordaniji in kasneje po letu 1967 Izraelu, ki je uvedel vojaško upravo na zasedenem območju. Leta 1967 je poleg Gaze in Zahodnega brega Izrael zavzel tudi vzhodni Jeruzalem. Na vprašanje, ali bi moral Izrael vrniti vzhodni Jeruzalem, ki ga je zavzel, priključil ter proglašil celotni Jeruzalem za glavno mesto, je odgovor »da«. Leta 1949, ko je prišlo do premirja, so zarisali tako imenovano »zeleno črto«, ki je označevala mejo, nastalo po vojni. Ta meja je veljala do leta 1967, ko je Izrael zavzel še preostala območja, ki so pripadala Palestincem. Zavzel je vzhodni Jeruzalem, ki ga je priključil zahodnemu in ju kasneje skupaj proglašil za glavno mesto Izraela. Zavzel je tudi Gazo in Zahodni breg, ki sta v določenih predelih še danes pod vojaško upravo. Tam je pričel tudi z gradnjo judovskih naselij. Vsa ta dejanja Izraela ostro obsojajo Združeni narodi in tudi varnostni svet, ki s svojimi resolucijami kritizira in zahteva, da vrne okupirana ozemlja nazaj v oblast Palestincev. Kot tudi obsoja gradnjo naselij in priseljevanje judov na okupiranem območju, saj je v nasprotju z Ženevsko konvencijo.

Hipoteza 1: Palestinsko prepričanje "pravica do vrnitve" preprečuje mirovna pogajanja

Hipotezo Palestinsko prepričanje »pravica do vrnitve« preprečuje mirovna pogajanja **potrjujem**. Problematiko sem izpostavil v poglavju Nastanek konflikta med Izraelom in Palestino ter ga podrobneje opisal v podpoglavju Palestinsko begunsko vprašanje. Dejstvo, da »pravica do vrnitve« dejansko ovira mirovna pogajanja, je obrazloženo ter analizirano v poglavju Mirovna pogajanja, kjer sem preko raznih virov in literature prišel do ugotovitve, da palestinsko begunsko vprašanje sodi med glavne ovire mirovnega procesa v palestinsko-izraelskem konfliktu. Ugotovil sem, da Izrael zanika odgovornost za nastali problem ter ko pristane na iskanje kompromisa, se pogajanja ustavijo pri določitvi višine odškodnine ter naselitvi samih beguncev.

Glavne ovire mirovnih pogajanj:

- vprašanje palestinskih beguncev,
- spor glede ozemlja – predvsem izraelskih naselij,
- Jeruzalem,
- voda,
- prisotnost IDF – preprečevanje terorističnih napadov in

- meja med državama.

Pri vprašanju palestinskih beguncev se je Izrael prva skliceval, da ni odgovoren za nastanek problema, a je nato skozi vrsto mirovnih pogajanj spremenil politiko ter pristal na pogajanja o določitvi določene kompenzacije. Seveda pa tu Izrael še vedno vztraja, da bi raje ponudil odškodnino, kot da bi dovolil, da se begunci vrnejo v svoje domove oz. da živijo v državi Izrael, saj obstaja tveganje, da bi Judje postali manjšina. Pogajanja se vlečejo v nedogled, saj se z vsakimi volitvami spremeni politika Izraela na pogajanjih ter se strani ne moreta zediniti glede določitve višine odškodnine. Poleg tega pa tudi palestinska stran vztraja, da bi morali imeti begunci pravico izbirati, ali se vrnejo v državo Izrael ali pa se jim ponudi le odškodnina.

Pri sporu glede izraelskih naselij na območju Zahodnega brega se težava veže tudi na samo določitev meje med državama. Izraelska stran vztraja, da vsako naselje, ki ima več kot 80 % izraelskega prebivalstva, samodejno pripade Izraelu, s tem pa bi lahko tudi razpolovili Zahodni breg. Seveda je izraelska stran bila pripravljena ponuditi v zameno nekaj ozemlja, ki pa ni bilo sprejemljivo za Palestine. Palestinska stran je vztrajala, ali se naselja izseli ali pa se ponudi sorazmeren delež izraelskega ozemlja. Obe strani sta se strinjali s sistemom ustanovitve dveh držav, pri katerem bi se uveljavila meja iz leta 1967. Ker so se po tistem letu izraelska naselja na ozemlju Zahodnega brega drastično razširila, bi pomenilo, da bi bilo pod vprašajem tudi sam nadzor nad reko Jordan. S priključitvijo izraelskih naselij bi Izrael segal do jordanske reke in jo tako tudi nadziral. Kljub temu da so na pogajanjih vedno zatrjevali, da bi nadzorovanje reke bilo pod skupnim sodelovanjem, to ni bilo po godu palestinski strani. Ne smemo pozabiti niti, da naselja, kjer so zgrajena, stojijo na rodovitni zemlji, pod katero se skrivajo večje količine podtalnice (glavni razlog, zakaj tudi tam stojijo naselja). Če povzamem, bi s tem Izrael dovolil ustanovitev neodvisne države Palestine in jo lahko še naprej oviral oziroma nadziral preko pitne vode, ki bi jo imel v lasti.

Z vsakimi pogajaji pa je vedno pod prvi korak do uveljavitve pogajanj zapisan pogoj, da se poskrbi za varnost, predvsem na področju terorizma. Palestinska stran zahteva, da se izraelska vojska umakne z njenega ozemlja pri čemer pa se slednja sklicuje na nevarnost terorizma. Že v devetdesetih so Arafata večkrat obtoževali za neuspela pogajanja, ker naj bi podpiral terorizem, usmerjen proti Izraelu. Zato so palestinske oblasti pričele pospešeno zagotavljati varnost z opravljenimi aretacijami pripadnikov različnih terorističnih skupin. Vsakokrat ko je bil dosežen dogovor, da se IDF umakne, da se pogajanja lahko nadaljujejo, je bil izveden teroristični napad, ki je prisilil izraelsko oblast, da pusti vojsko na območju Palestine. Posledično je prišlo do medsebojnega obtoževanja, po eni strani, da so pogajanja spodletela zaradi terorizma in po drugi, da Izrael sploh ni imel namena umakniti vojske. Res je, da Hamas s svojim terorizmom ter kršenjem prekinitve ognja še dodatno otežuje pogajanja.

Skoraj dve desetletji trajajoča mirovna pogajanja so se zaključila neuspešno, saj so se po Arafatovi smrti pričeli notranji spori med Fatahom in Hamasom. Takrat si je zahodni svet

obetal novo poglavje v mirovnem procesu, saj so bili prepričani, da je Arafat glavni krivec za spodletela mirovna pogajanja. Kasneje je postalo tudi ljudstvo nezadovoljno nad trenutno oblastjo in je svoj glas na volitvah namenilo Hamasu, kar pa Fatahu ni bilo po godu, saj so s tem pričele propadati možnosti za nadaljnja pogajanja z Izraelom. Zahodni svet in Izrael nista odobravalama Hamasa zaradi svoje politike in nastrojenosti k uničenju Izraela. Posledično je nastal razkol med Fatahom in Hamasom ter vodil do državljanske vojne, ki se je končala leta 2011.

Če bi lahko izbiral med vsemi predlogi rešitev od pričetka nasilja do danes, bi vsekakor izbral Peelov predlog o razdelitvi ozemlja na dve državi z Jeruzalemom pod mednarodno upravo. Ter nato iz te točke poisušal ali ustanoviti dve različni državi ali pa ju združiti v eno s federativnim sistemom, seveda odvisno od odnosa ljudi v dani situaciji.

LITERATURA IN VIRI

LITERATURA

1. Bard, Mitchell G. (2006). *Myths and Facts: A guide to the Arab-Israeli conflict*. American-Israeli Cooperative Enterprise, USA.
2. Beinín, Joel (1999). The Demise of the Oslo Process. Privzeto 12. 7. 2014 iz: <https://web.archive.org/web/20000816222849/http://www.merip.org/pins/pin1.html>.
3. Ferfila, Bogomil (1993). *Sionizem in Izrael*. Didakta, Ljubljana.
4. Ferfila, Bogomil (2009a). *Primerjalne politike v sodobnem svetu: Aplikativno-empirični del - Razvite države sveta*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
5. Ferfila, Bogomil (2009b). *Primerjalne politike v sodobnem svetu: Teoretični del*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
6. Ferfila, Bogomil (2010). *Primerjalne politike v sodobnem svetu: Aplikativno-empirični del – Države v razvoju*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
7. Fischbach, R. Michael (2006). *The Peace Process and Palestinian Refugee Claims: Addressing Claims for Property Compensation and Restitution*, US Institute of Peace Press.
8. Held, Colbert C., Held, Mildred McDonald, Cotter, John V. (2006). *Middle east patterns: places, people and politics*. Westview Press, Colorado.
9. Jelinčič Boeta, Klemen (2009). *Kratka zgodovina Judov*. Mohorjeva družba, Celovec.
10. Konzelmán, Gerhard (2003). *"Tvojemu potomstvu bom dal to deželo", (Geneza 12, 7): korenine tragedije na Bližnjem vzhodu*. Mladinska knjiga, Ljubljana.
11. Macqueen, Benjamin (2013). *An introduction to middle east politics*. Sage, London, UK.
12. Novak, Andrej (1969). *Komu Palestina : kriza na Srednjem vzhodu*. Mladinska knjiga, Ljubljana.
13. O'Neill, Bard E. (1978). *Armed struggle in Palestina : a political-military analysis*. Westview Press, Boulder.
14. Pollack Michael, Kenneth (2002). *Arabs at war: Military Effectiveness, 1948-1991*. University of Nebraska Press, USA.
15. Slater, Jerome (2001). *What went wrong? The collapse of Israeli-Palestinian peace process*. The Academy of Political Science, New York, USA.
16. Smrke, Marjan (2000). *Svetovne religije*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
17. Spencer, William (1994). *The Middle East*. The Dushkin Publishing Group, Inc., Connecticut.
18. Šobajić, Vojimir (1982). *Judje in Izrael*. Mladinska knjiga, Ljubljana.
19. Thomas, Gordon (2005). *Skrivnostna zgodba Mosada*. Učila International, Tržič.

VIRI

1. Aljazeera (2001). Timeline: Hamas - Fatah conflict. Privzeto 24. 6. 2014 iz: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/05/2011549435141647.html>.
2. Delo (2012). Palestinsko-izraelski konflikt enostranski koraki namesto pogajanj. Privzeto 24. 6. 2014 iz: http://www.delo.si/novice/svet/palestinsko-izraelski-konflikt-enostranski-koraki-namesto-pogajanj_2.html.
3. Die Welt. Dostopno na: <http://kehilalinks.jewishgen.org/nadvorna/Welt.html>, privzeto: 13. 7. 2014
4. Dnevnik. (2006). Izrael za pospešitev gradnje varnostnega zidu. Privzeto 24. 6. 2014 iz: <http://www.dnevnik.si/svet/75322>.
5. Družinska Enciklopedija Guinness (2001). Slovenska knjiga, Ljubljana.
6. France 24 (2014). Fatah, Hamas Agree to form Palestinian unity government. Privzeto 24. 6. 2014 iz: <http://www.france24.com/en/20140423-fatah-hamas-agree-palestinian-unity-government>.
7. Jewish virtual library (2014a). The six-day war - background & overview. Privzeto 5. 6. 2014 iz: http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/History/67_War.html.
8. Jewish virtual library (2014b). Israel Defense Forces: Military Casualties in Arab-Israeli Wars. Privzeto 24. 6. 2014 iz: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/History/casualties.html>
9. Jewish virtual library (2014c). Israeli War of Independence: Background & Overview. Privzeto 24. 6. 2014 iz: http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/History/1948_War.html.
10. Judaism (2014). Background, basic beliefs and sacred texts. Privzeto 10. 7. 2014 iz: http://www.uri.org/kids/world_juda_basi.htm, privzeto.
11. Knesset (2014). Israeli-Palestinian interim agreement on the West bank and the Gaza strip: Annex I: Protocol concerning redeployment and security arrangements. Privzeto 24. 6. 2014 iz: http://www.knesset.gov.il/process/docs/heskemb2_eng.htm
12. Leksikon Sova (2006). Cankarjeva založba, Ljubljana.
13. MFA (2001). Israeli position on three main points at Taba talks. Privzeto 24. 6. 2014 iz: <http://mfa.gov.il/MFA/MFA-Archive/2001/Pages/Israeli%20Position%20on%20Three%20Main%20Points%20at%20Taba%20Talk.aspx>.
14. Middle East peace (2014). Deal between Palestinian political groups Fatah and Hamas casts doubt on faltering talks with Israel. Privzeto 24. 4. 2014 iz: <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/middle-east-peace-deal-between-palestinian-political-groups-fatah-and-hamas-casts-doubt-on-faltering-talks-with-israel-9278684.html?origin=internalSearch>.
15. Middle East Research and Information Project (2014). Primer on Palestine, Israel and arab-Israeli Conflict. Privzeto 5. 6. 2014 iz: <http://www.merip.org/primer-palestine-israel-arab-israeli-conflict-new>.
16. Palestine facts (2014a). Details of the Oslo Accords. Privzeto 26. 7. 2014 iz: http://www.palestinefacts.org/pf_1991to_now_oslo_accords.php.
17. Palestine facts (2014b). Oslo II Interim Agreement 1995. Privzeto 27. 8. 2014 iz: http://www.palestinefacts.org/pf_1991to_now_oslo_accords_2.php.

18. Palestine facts (2014c). Sharm el-Sheikh Memorandum 1999. Privzeto 27. 8. 2014 iz: http://www.palestinefacts.org/pf_1991to_now_sharmelsheikh_agreement_1999.php.
19. Palestine facts. (2014d). Wye River Memorandum 1998. Privzeto 27. 8. 2014 iz: http://www.palestinefacts.org/pf_1991to_now_wye_agreement_1998.php.
20. RTV SLO (2007). 6-dnevna vojna določila usodo bližnjega vzhoda. Privzeto 24. 6. 2014 iz: <http://www.rtvsi.si/svet/6-dnevna-vojna-dolocila-usodo-bliznjega-vzhoda/71981>.
21. The Guardian (2014). Palestinian unity government of Fatah and Hamas sworn in. Privzeto 2. 6. 2014 iz: <http://www.theguardian.com/world/2014/jun/02/palestinian-unity-government-sworn-in-fatah-hamas>.
22. US Department of State (2003). Roadmap for Peace in the Middle East: Israeli/Palestinian Reciprocal Action, Quartet Support. Privzeto 16. 7. 2014 iz: <http://2001-2009.state.gov/r/pa/ei/rls/22520.htm>.
23. What Was the 1999 Sharm al-Sheikh Memorandum? (2008). Privzeto 19. 5. 2014 iz: <http://israelipalestinian.procon.org/view.answers.php?questionID=000431>.
24. Basic Law (2014). Jerusalem, Capital of Israel. Privzeto 11. 7. 2014 iz: http://www.knesset.gov.il/laws/special/eng/basic10_eng.htm.
25. Aswan Dam (2014). Privzeto 24. 6. 2014 iz: http://info.olsonb.com/index.php?p=Aswan_Dam
26. Zionism (2014). Jewish colonial trust. Privzeto 13. 7. 2014 iz: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Zionism/jct.html>.
27. Dreyfus affair (2014). Privzeto 17. 7. 2014 iz: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/171538/Dreyfus-affair>, privzeto: 13. 7. 2014
28. Sinai Campaign (2014). Privzeto 23. 7. 2014 iz: https://www.knesset.gov.il/lexicon/eng/kadesh_eng.htm.
29. United Nations Resolution 181. (2014). Privzeto 29. 7. 2014 iz: <http://unispal.un.org/unispal.nsf/0/7F0AF2BD897689B785256C330061D253>.
30. PBS (2014). Oslo Accord. Privzeto 25. 8. 2014 iz: <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/oslo/negotiations>.
31. Wisegeek (2014). What is road map to peace. Privzeto 26. 8. 2014 iz: <http://www.wisegeek.com/what-is-the-road-map-for-peace.htm>.
32. Road map for peace (2014). Privzeto 27. 8. 2014 iz: <http://www.blog.standforisrael.org/issues/peace-keeping/road-map-for-peace>.
33. The Clinton Parameters (2014). Privzeto 28. 8. 2014 iz: http://www.peacelobby.org/clinton_parameters.htm.
34. The Geneva Initiative. (2012). Privzeto 28. 8. 2014 iz: <http://www.eda.admin.ch/eda/en/home/topics/peasec/peac/confre/genini.html>.